תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר זרעים

נועם ירושלמי על ערלה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על ערלה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-ערלה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ה 10
פרק ב 12
הלכה א 12
הלכה ד 21
הלכה ט 25
פרק ג 35
הלכה ב 35
הלכה ד 49

פרק א

הלכה א

קטע יז

דף א' תני אילן שמקצתו בארץ ומקצתו בחוץ לארץ כיון שמקצתו נטוע בארץ כאלו כולו בארץ דברי רבי רשב"ג אומר צד הנטוע בארץ חייב וצד הנטוע בח"ל פטור ר' אבהו בשם ר' יוחנן נעשה כטבל וחולין מעורבין זב"ז (פי' שאמר ר' אבהו דאפילו לרבי דאמר כיון שמקצתו בארץ כאלו נטוע בארץ לא שחייב כולו במעשרות אלא דהוי כטבל וחולין מעורבין זב"ז וע"כ אם מעשר עליהם מיני' ובי' תלוי בזה אי אמרינן דיש בילה והא דפליגי היינו דלרשב"ג אמרינן דצד הנטוע חייב וצד הנטוע בח"ל פטור דהצדדים מחולקים זה מזה ולא אמרינן דשורשים חיין זה מזה אבל רבי סובר דשורשים חיין זה מזה וע"כ אין הצדדים מחולקים וע"כ הוי כטבל וחולין מעורבין זה בזה ובש"ס דילן בגיטין (ד' כ"ב) ובב"מ (ד' כ"ז) אמרינן דמיירי דמפסיק צונמא ומ"ט דרבי דהדרי וערבי ובמאי קא מפלגי מר סבר אוירא מבלבל ומר סבר האי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי):

קטע יח

שם ר"ז בשם ר' יוחנן שורש הפטור פוטר מה כרבי דרבי אמר שורשים חיין זה מזה ד"ה הכא שורש הפטור פוטר וכה"ג איתא בירושלמי (פ"ק דביכורים) ר' זריקא בעי קומי ר' זירא מתניתין כרבי דרבי אמר שורשים חיין זה מזה א"ל ד"ה היא הכא התורה אמרה ראשית ביכורי אדמתך שיהיו כל הגידולים מאדמתך] הדא דתימא שורש הפטור פוטר בשורש ישן שהשריש מתוך שלו לתוך של חבירו אבל אם השריש מח"ל לארץ לא בדא: **ונראה** לי שהפי' הוא דדווקא בביכורים אם השריש מתוך שלו לתוך של חבירו ע"כ שורש הפטור פוטר כמו דכתיב גידולי אדמתך שיהא כל הגידולים מאדמתך אבל לענין אם השריש מח"ל לארץ לא בדא (פי' דזה יהיה תלוי בפלוגתא דרבי ורשב"ג אי מחולקין הצדדים אי לא דלרשב"ג אמרינן דצד הנטוע בארץ חייב וצד הנטוע בח"ל פטור ולרבי הוי כמעורבין זה בזה החיוב של הביכורים עם הפטור של הביכורים ועיין בתוספות גיטין (ד' מ"ז) בד"ה טבל כו' דאיך יכניסם בעזרה:

קטע יט

עוד בירושלמי שם שורש הפטור פוטר והתנינן ר' יוסי אומר אפי' הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור ויפטר צד החיצון לצד הפנימי (פי' כיון דשורש הפטור פוטר) ר"ז אמר כו' ראוי הוא לחשוב עליו ולחייבו (פי' כיון דצד החיצון לסייג ראוי לחשוב עליו שיהא לאכילה (כמו דאמרינן שם נטעו שנה ראשונה לסייג

מכאן ואילך חישב עליו למאכל בא במחשבה (פי' וחייב) וכה"ג אמרינן בש"ס דילן בסוטה (ד' מ"ג) לעולם ילדה בילדה וכגון דנטע הך קמייתא לסייג ולקורות דתנן הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה ומ"ט ילדה בזקינה דבטילה ומ"ט ילדה בילדה לא בטילה התם אי ממליך עלה לאו בת מיהדר היא הכא אי ממליך עלה בת מיהדר היא דהא מעיקרא לפירא קיימא מידי דהוי אעלו מאליהם דתנן עלו מאליהם חייב בערלה: אך לכאורה קשה לפי מה שביארתי דהא דשורש הפטור פוטר זהו דווקא אם השריש מתוך שלו לתוך של חבירו משום דכתיב גידולי אדמתך עד שיהיו כל הגידולים מאדמתך אבל מח"ל לארץ לא א"כ מאי פריך לפטור צד החיצון לצד הפנימי הא בכה"ג לא אמרינן דשורש הפטור פוטר:

ע"כ נראה לי לבאר הירושלמי שאח"ז ומתוך זה יתבאר הירושלמי הזה והוא דאמרינן אח"ז שם בירושלמי ר' יוסי כרשב"ג (פי' ר' יוסי דאמר דאפי' הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור ולא אמרינן דשורשים חיין זה מזה) סובר כרשב"ג (דסובר דאילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל צד הנטוע בארץ חייב וצד הנטוע בח"ל פטור וסובר ג"כ דמחלקינן הצדדים ולא אמרינן דשורשים חיין זה מזה) אפי' יסבור כרבי ערלה תלוי' לדעתי' ומעשרות אינם תלוים לדעתי' עכ"ל הירושלמי (פי' דמשני דהא דר' יוסי אפי' כרבי דס"ל דאילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל דהוי כאלו נטוע בארץ וכמו שביארתי דס"ל דלא מחלקינן הצדדים והוי כטבל וחולין מעורבין זה בזה ואפ"ה מודה לר' יוסי דהפנימי למאכל והחיצון לסייג דהפנימי חייב והחיצון פטור והטעם הוא משום שערלה תלוי' לדעתי' ומעשרות אינם תלוים לדעתי' (פי' דהא דחיצון לסייג הוא משום דדעתי' ומחשבתי' שיהיה החיצון לסייג והפנימי למאכל וע"כ אעפ"י דס"ל לרבי שורשין חיים זה מזה אעפ"כ מחלקינן הצדדים דאמרינן דכך היה דעתי' מתחילה דאעפ"י שינקו אהדדי אפ"ה יהיה הפנימי למאכל וצד החיצון לסייג. ולא יהיה מגר זה לזה):

אבל בפלוגתא דרבי ורשב"ג בהא דמקצתו נטוע בארץ ומקצתו נטוע בח"ל פטור דהא דח"ל פטור הוא מצד דח"ל פטור בעצם מדין תורה וכמו שאומר הירושלמי דמעשרות אינם תלוים לדעתי' וע"כ קאמר דהוי כאלו כולו נטוע בארץ ולא שחייב כולו אלא דהוי כאלו טבל ומעשר מעורבין זה בזה ולא נוכל לחלק הצדדים כיון דשורשים חיין זה מזה משא"כ בחיצון למאכל ופנימי לסייג ועיין לעיל מה שביארתי בזה על הירושלמי (בספ"ה דכלאים):

וע"כ פריך בירושלמי שורש הפטור פוטר והיינו דווקא בביכורים ובזה כ"ע מודו דכתיב גידולי אדמתך עד שיהא כל הגידולים מאדמתך אבל בלא"ה אפי' לרבי דאמר שורשים

חיין זה מזה אפ"ה לא אמרינן שורש הפטור פוטר דזהו דווקא אם שורש הפטור הוא פטור לגמרי וע"כ פוטר לכל האילן אבל במקום שהפטור והחיוב מעורבים זה בזה לא אמרינן דשורש הפטור פוטר כיון דליכא פטור בלא חיוב וחיוב בלא פטור וע"כ ס"ל לרבי דאילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל דנעשה כטבל ומעשר מעורבים זה בזה אבל במקום שהפטור פטור לגמרי ע"כ אמרינן שורש הפטור פוטר [וע"כ אמרינן בירושלמי (פ"ג דערלה) ונטעתם פרט לשנטעו עו"ג עד שלא באו ישראל לארץ ר' הונא משום ר' אבא הדא אמרה שורש פטור פוטר ופי' דכיון שהיה שורש פטור תחילה לגמרי ע"כ פוטר אח"כ]:

וע"כ פריך בירושלמי שורש פטור פוטר והתנינן ר' יוסי אומר אפילו הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור ויפטר צד החיצון לצד הפנימי (פי' כיון שביארתי דפנימי למאכל והחיצון לסייג דהפנימי חייב והחיצון פטור וכמו שביארתי דאפילו רבי שסובר דאם מקצתו נטוע בארץ ומקצתו בח"ל דטבל וחולין מעורבים זה בזה אפילו הכי מודה דפנימי למאכל וחיצון לסייג דפנימי חייב וחיצון פטור דערלה תלוי' לדעתי' ומעשרות אינם תלוי' לדעתי' וכיון שערלה תלוי' לדעתי' מחלקינן הצדדים לגמרי וצד הפנימי חייב וצד החיצון פטור) וא"כ קשה דיפטר צד החיצון לצד הפנימי דכיון שהוא פטור לגמרי א"כ צריך להיות שורש הפטור פוטר וע"ז אמר. ר' זעירא אמר לה סתם רבי לא בשם ר' אלעזר ראוי הוא לחשוב עליו ולחייבו דאימתי אמרינן דשורש הפטור פוטר היינו דווקא אם שורש הפטור אינו ראוי לחשוב עליו ולחייבו אבל אם הוא ראוי לחשוב עליו ולחייבו לא אמרינן ששורש הפטור פוטר [וכה"ג אמרינן בש"ס דילן בסוטה (ד' מ"ג) אמר ר' ירמי' לעולם ילדה בילדה וכגון דנטע הך קמייתא לסייג ולקורות דתנן הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה ומ"ט ילדה בזקינה דבטילה ומ"ט ילדה בילדה דלא בטילה התם אי ממליך עלה בת מיהדר היא דהא מעיקרא לפירא קיימא מידי דהוה אעלו מאליהן דתנן עלו מאליהן חייב בערלה]:

קטע כ

עוד שם בירושלמי ר' יוסי בשם ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש ואמר ר"ז לר' יוסי בפירש שמעתנא מן דר' יוחנן או בערלה הויתון קיימין ואידכרת הדא מילתא בביכורים ואמר שרשים אין בהם ממש (פי' דשרשים אין בהם ממש הוא רק בביכורים וכמו דאמרינן בירושלמי בב"ב (ספ"ב ה"ג) א"ר יוסי ויאות שאם את אומר שרשים עיקר הם לביכורים לא היה אדם יכול להביא ביכורים מעולם מפני ששרשי' של זה יוצאין לתוך שרשי' של זה ושל זה בשל זה לפום כן א"ר יסא בשם ר' יוחנן אין שרשין לענין ביכורים כלום וזהו

דווקא לענין ביכורים וכמו דאמרינן בש"ס דילן בב"ב (ד' כ"ג) כי אתא רבין אמר ר' יוחנן א' אילן הסמוך למיצר וא' אילן הנוטה מביא וקורא שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ.

וע"ז אומר ר' זירא בשם ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש אמר ר' זירא לר"י בפירש שמעתנא מן דר' יוחנן דשרשים אין בהם ממש וכה"ג איתא לקמן בפירש שמעתנא מר' יוחנן או מן שיטתי'] והוא דהא דאמר ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש לא נאמרה רק לענין ביכורים משום דע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ וע"ז אמר אף דאמר ר' יוחנן להדא מילתא בערלה אינו רוצה לומר בערלה רק לענין ביכורים וע"ז אומר או בערלה הויתון קיימין ואידכרת הדא מילתא בביכורים. ואמר שרשים אין בהם ממש (פי' דזה לא נאמר בערלה רק לענין ביכורים משום תקנת יהושע. וכמו שאומר בירושלמי (ספ"ג דב"ב) אמר ר' יוסי ויאות שאם את אומר שרשים עיקר הם לביכורים לא היה אדם יכול להביא כו' מפני ששרשים של זה יוצאין לתוך שרשי' של זה ושל זה בשל זה לפום כן א"ר יוחנן אין שרשים לענין ביכורים כלום):

והא דקאמר בירושלמי שאם את אומר שרשים עיקר הם לביכורים לא היה אדם יכול להביא ביכורים לעולם ובש"ס דילן אמרינן גבי אילן הסמוך למיצר מביא וקורא שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ מזה מוכח כמו שכתב הט"א (ס' צ') דאפי' על ביכורי חטה ושעורה נמי קאמר דלא מייתי דאע"ג דמוקי לה התם להא דתנן קרקע כל שהוא חייבת בביכורים בביכורי חטה וש"מ דאין חטה יונקת אלא תחתי' לבד כמ"ש התוס' והמפרשים מ"מ יש לומר דכל חטה וחטה יונקת מכל הקרקע שגדילה בה ומקצת חטה שבעבר זה יונקת ממשהו קרקע של מקצת חטה שבעבר השני והרי בכל חטה וחטה איכא תערובת מחלקו שיש לו כל קנין הגוף. ומחלק אחיו שאין לו בו אלא קנין פירות בלחוד ושפיר פריך דלא מצינו דמייתי וקורא אלא חד בר חד עד יהושע בן נון ואיפשר דר"י קאמר למאן דאית לי' קנין פירות לאו כקנין הגוף. אע"ג דר' יוחנן ס"ל קנין פירות כקנין הגוף כמו דאיתא בגיטין (דף מ"ז) ובירושלמי (ספ"ד דגיטין) קנה שדה ביובל כו' ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר אינו מביא וקורא וע"כ קאמר דלמאן דאית לי' קנין פירות לאו כקנין הגוף. א"כ כל חטה יונקת משל חבירו ור"י לטעמי' דלית לי' ברירה א"כ אין לך אדם בישראל שמביא ביכורים לעולם ועיין בירושלמי (פ"ק דתענית ה' ג') שרשי חטה בוקעין בארץ חמשים אמה שרשי תאנה רכין בוקעין בצור א"כ מה יעשו שרשי חרוב ושרשי שקמה א"ר חנינא אחת לשלשים התהום עולה ומשקה אותה:

עוד שם בירושלמי אמר ר' זירא הדא דתימר שרשין אין בהם ממש בהשרישו מח"ל לארץ אבל משהשרישו מארץ לח"ל שרשים יש בהם ממש והוא תמוה דמאי נ"מ. ע"כ נראה לי דיש ט"ס וכצ"ל אמר ר' זירא הדא דתימר שרשים אין בהם ממש בהשרישו מתוך שלו לתוך של חבירו (פי' והוא מתקנת יהושע שאם את אומר שרשים ממש הן אין לך אדם מביא ביכורים לעולם וע"כ הנחיל אותם באופן שאין לא' חלק בחבירו אבל משהשרישו מארץ לח"ל שרשים יש בהם ממש כיון דח"ל פטור מצד הדין א"כ איך שייך בזה תקנת יהושע ע"כ ודאי שרשים יש בהם ממש אפי' לענין ביכורים נמי אבל משהשרישו מתוך שלו לתוך של חבירו ע"כ הנחיל יהושע להם באופן זה שלא יהיה לא' חלק בתוך של חבירו) וע"ז אומר אבל משהשרישו מארץ לח"ל שרשים יש בהם ממש ודוק:

שם רבי לעזר ר' חנינא בשם ר' חנינא בן גמליאל ילדה שסיפקה לזקינה טיהרה הילדה את הזקינה. ר"א אמר ר' חייא בר בא מתניתין אמרה כן סיפוק גפנים סיפוק על סיפוק אעפ"י שהבריכן בארץ מותר וחש לומר שמא השרישה הילדה עד שלא תתאחה מן הזקינה ר"א ברי' דרב יהודא דר' יהודא אמר מתאחה עד שלא תשריש. ר' יוסי בשם ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש אמר ר' זעירא לר' יוסי בפירש שמעתנא מר' יוחנן או מן שיטתיה דאמר ר"י ותני כן הקדיש ואח"כ נטע פטור מן הערלה נטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה. ואתון סברין מימר הקדש פטור וזקינה פטור. ולא דמי הקדש ראוי הוא לפדותו ולחייבו הואיל וראוי לחשוב עליו ולחייבו אית לך גבי זקינה הואיל וראוי לחשוב עלי' ולחייבו עכ"ל:

הנה המפרש מהרא"פ שגה בזה. ופירש שהסיפוק הוא השרשה ע"ש שפי' בדוחק. וע"כ נראה לי לבאר והוא שאומר וחש לומר שמא השרישה הילדה עד שלא נתאחה מן הזקינה וא"כ כבר נתחייב בערלה. וע"ז משני דר' יהודא היא דר' יהודא אמר מתאחה עד שלא תשריש. וע"כ לא חיישינן שמה השרישה מקודם ר' יוסי בשם ר' יוחנן אמר שרשים אין בהם ממש וע"ז אמר לו בפירש שמעתנא מר' יוחנן או מן שיטתי' והוא דבאמת לא אמר ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש רק לענין ביכורים כמו דאמרינן בב"ב (דף כ"ו) כי אתא רבין אמר ר' יוחנן א' אילן הסמוך למיצר וא' אילן הנוטע מביא וקורא שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ והוא כמו דאמרינן בירושלמי (ספ"ב דב"ב) אמר ר' יוסי ויאות שאם את אומר שרשים עיקר הם לביכורים לא היה אדם יכול להביא ביכורים לעולם. מפני ששרשי' יוצאין לתוך שרשי' של זה ושל זה בשל זה. לפום כן אמר ר' יוסי בשם ק' יוחנן אין שרשים לענין ביכורים כלום ואם כן הא דקאמר ר' יוחנן שרשים אין בהם ממש. הוא רק לענין ביכורים אבל לא לענין ערלה:

וע"ז אמר לו ר' זירא לרבי יוסי בפירש שמעתנא מר"י או מן שיטתי' דאמר ר' יוחנן ותני כן הקדיש ואח"כ נטע פטור מן הערלה. נטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה ואתון סברין מימר הקדש פטור וזקינה פטור. וא"כ כיון שאמר ר' יוחנן דאם נטע מתחילה ואעפ"י שהקדיש אח"כ והקדש פטור מן הערלה. אעפ"כ חייב בערלה משום שחל עלי' החיוב מעיקרא וא"כ כשסיפקה לזקינה נמי אם השריש לארץ מקודם א"כ נתחייב בערלה. וא"כ מה קל הסיפוקשאח"כ מה שסיפקה לזקינה וע"כ מחמת שיטתי' דר' יוחנן הוכרח לתרץ דמסתמא סבירא לי' לר' יוחנן דשרשים אין בהם ממש אפי' לענין ערלה ג"כ אבל באמת אין שייך לומר לענין ערלה שרשים אין בהם ממש. אלא הטעם משום דלא דמי דהקדש ראוי הוא לפדותו ולחייבו ע"כ אינו פטור מטעם ביטול. וע"כ אם נתחייב תחילה דהיינו שנטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה משא"כ גבי זקינה אית לך למימר הואיל וראוי לחשוב עליו ולחייבו וע"כ אעפ"י שהשריש מקודם אעפ"כ אם סיפקה אח"כ לזקינה פטור מטעם ביטול אבל באמת אין שייך לומר שרשים אין בהם ממש לענין ערלה רק לענין ביכורים כמו שביארתי:

אך עדיין צריך לבאר הא שאומר אית לך גבי זקינה הואיל וראוי לחשוב עליו ולחייבו. ולכאורה היה צריך לומר אית לך הואיל וראוי לפדותו ולחייבו. כמו שאמר תחילה לענין הקדש. אך יתבאר עפ"י הירושלמי (פ"ק דערלה) דאמרינן לעיל סיפקה לזקינה פטור לח"ל פטור להקדש חייב לצד התחתון לצד העליון חייב להקדש חייב שהוא ראוי לפדותו ולחייבו לצד העליון חייב שהוא ראוי לחשוב עליו ולחייבו (פי' אם צד התחתון למאכל וצד העליון לסייג וסיפק' לצד העליון אפ"ה חייב. והטעם דלא אמרינן דבטלה רק גבי זקינה. וכמו דאמרינן בש"ס דילן בסוטה (דף מ"ג) ה"ד אלימא ילדה בילדה תיפוק לי' משום דבעי למיהדר משום ילדה ראשונה. אלא ילדה בזקינה והא אמר ר' אבהו ילדה שסיבכה בזקנה בטילה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה. ואמר ר' ירמיה לעולם ילדה בילדה כגון דנטע הך קמייתא לסייג ולקורות דתנן הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה ומ"ט ילדה בזקינה דבטילה ומ"ט ילדה בילדה דלא בטילה התם אי ממליך עלה לאו בת מיהדר היא. הכא אי ממליך עלה בת מיהדר היא. אלמא דלא אמרינן דבטילה רק אם סיפקה לזקינה דלא אתי לידי חיוב ערלה משא"כ אם סיפק' לנטיעה שהיא לסייג אינה בטילה דהא אי ממליך עלה אתי לידי חיוב וע"כ לא בטילה:

וע"כ אומר בירושלמי סיפקה לזקינה פטור לח"ל פטור (פי' מצד ביטול וכמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' מ"ט) בד"ה שאם נטע כו' דהוי מצד ביטול דכן הלשון בטילה. ועיין בר"ן (פ"ג דע"ג) ובס' שפת הנחל (דרוש ב') אבל להקדש חייב משום דיכול לבוא לידי חיוב

אם יפדה וע"כ אמר ראוי הוא לפדותו. וכן אם צד התחתון למאכל וצד העליון לסייג וסיפקה לצד העליון לסייג. ג"כ חייב שהוא ראוי לחשוב עליו ולחייבו:

וע"כ אמרינן בירושלמי ולא דמי הקדש ראוי הוא לפדותו ולחייבו וע"כ אם נטע והקדיש חייב בערלה. ואע"ג שנתבטל אחר כך בהקדש וסיפקה להקדש. אעפ"כ כיון דנטע מקודם שהקדיש ונתחייב אינו מועיל סיפוק. (צ"ל לסייג) הואיל וראוי לחשוב עליו ולחייבו. פי' דאם סיפקה לאילן שהוא סייג נמי אינו מועיל סיפוק מחמת שראוי לחשוב עליו למאכל ולחייבו אית לך גבי זקינה הואיל וראוי לחשוב עליו ולחייבו. פי' וע"כ מועיל ובטילה אעפ"י שהשריש מקודם. ואפי' יש בשרשים ממש לענין ערלה [או שצ"ל בירושלמי אית לך גבי זקינה הואיל וראוי לפדותו ולחייבו] וע"כ לא איתמר הא דר' יוחנן שרשים אין בהם ממש רק לענין ביכורים ומשום תקנת יהושע שלא יהא לכל א' שום חלק בחבירו. אבל לענין ערלה לא אמרינן דשרשים אין בהם ממש. אך הטעם דאעפ"י שהשרישה מתחילה אעפ"כ כיון דסיפקה לזקינה בטילה. והטעם משום ביטול. משא"כ גבי הקדש דלא מהני ביטול. משום דראוי לפדותו ולחייבו ועיין בר"ן (פ"ג דע"ג) מה שכתב ל שמדמה האי מילתא דנבילה בטילה בשחוטה כו' דאיפשר לנבילה שתעשה שחוטה כו' עיי"ש. וא"כ מוכח דמטעם ביטול הוא. והמפרש מהרא"פ שגה בפשט דברי הירושלמי הזה ודוק:

הלכה ה

קטע ז

ר' יוסי אומר אין נוטעים יחור. אמר ר' יוחנן עבר ונטעו מותר. עבר והרכיב אסור. ועיין במהרא"פ ודבריו תמוהים. והנה בספרי שפת הנחל ביארתי שהפי' הוא אם עבר ונטע מותר דזו"ז גורם מותר בדיעבד. אבל עבר והרכיב אסור ומירי שיש בה פירות ור' יוחנן לטעמי' בש"ס במנחות (ד' ס"ט) דאמר ר' אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אפי' הוסיף מאתים אסור עיי"ש בתוס' וכיון שיש בה פירות אין גידולי היתר מעלין את העיקר האסור וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ו מה' מ"ש):

אבל כעת לא נראה לי כן. והוא דכל זה הוא לשיטת רש"י דס"ל דזה מקרי זה וזה גורם הנטיעה ומה שגדל ע"י קרקע. ועוד דהירושלמי ס"ל דבאיסורי הנאה אסור זה וזה גורם. וכמו דאמרינן בירושלמי (ספ"ב דערלה) ר' הילא בשם רשב"ל ירדו לחמצן של עו"ג כר"א (פי' דזה וזה גורם אסור כו' אמר ר' מנא קומי ר' יוסי האיך מה דאת אמר תמן הלכה כר"א וכא הלכה כר"א לכל דבר. ופי' המפרש דזה וזה גורם בחמץ שעבר עליו הפסח

שאסור בהנאה משא"כ בתרומה כו' וא"כ שיטת הירושלמי דלא כשיטת הש"ס דילן אלא דזה וזה גורם אסור בדבר שאסור בהנאה:

ע"כ נראה לי דעבר ונטעו מותר. הוא משום דנטיעה ע"י אגוז הוי דבר שזרעו כלה ודבר שזרעו כלה ס"ל להירושלמי דאפי' במידי דאסור בהנאה נמי מותר. ולא כמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' מ"ט) לשיטת הש"ס דילן דערלה כיון שאסור בהנאה ע"כ אסור אפי' בדבר שזרעו כלה. אלא כיון שזרעו כלה אפי' בדבר שאסור בהנאה נמי מותר. אבל עבר והרכיב דהרכיב ערלה באילן אחר. א"כ הוי דבר שאין זרעו כלה ע"כ ס"ל דאפי' זה וזה גורם נמי אסור כמו שביארתי:

ובזה יתבאר הירושלמי שאח"כ אגוז של ערלה שנטעו וכן ביצת עו"ג שנעשית אפרוח ר' חגי בשם ר' יאשי' אתפלגון חזקי' וכהנא כהנא אמר מותרת חזקי' אמר אסורה על דעתי' דחזקי' איך איפשר לביצת עו"ג שנעשית אפרוח (פי' דלחזקי' דמיבעי לי' בע"ג (ד' מ"ו) דבעי חזקי' זקף ביצה להשתחות לה מהו כו' וקא מיבעי לי' האי זקיפתא אי הוי מעשר אי לא כו' ובירושלמי (פ"ג דע"ג ה"ה) אמרינן השתחוה לביצה חזקי' אמר לא אסרה ר' יוחנן אמר אסרה (ודלא כפי' המפרש שלא ידע שזהו הקושי' הוא דווקא לחזקי') וע"כ אמרינן (שם בע"ג) וכן הכא על דעתי' דחזקי' איפשר לביצת עו"ג שתעשה אפרוח אם כשפחסה אין כאן אפרוח. אם כשהכניסה לפנים מן הקלקלין. תא חמי אלו השתחוה לה לא אסרה. ומפני שהכניסה לפנים מן הקלקלין אסרה. א"ר יודן אבוי דר' מתני' תיפתר שגידר בה לע"ג (פי' וע"כ הוי תפיסת יד אדם). והנה המפרש מהרא"פ פירש שכהנא ס"ל שאין גדירה תפיסת יד גמורה כיון שלא פחסה:

והנה שגה בזה מאוד דהא אינהו פליגי באגוז של ערלה שנטע וכן בביצת אפרוח. וע"כ נראה לי דפליגי באגוז של ערלה שנטע. והוי זרעו כלה. אך דהוי איסורי הנאה. וכן בביצת אפרוח דחזקי' ס"ל דאסורה. דכיון דהוי איסורי הנאה ע"כ אסור אפי' בדבר שזרעו כלה וכמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' מ"ט) וכמו שכתב הר"ן בנדרים (ד' נ"ד) בגידולין בדבר שזרעו כלה באיסורי הנאה דמי לחליפין. וכיון דחליפין אסור. א"כ לא גרע גידולין בדבר שזרעו כלה מחליפין. וכהנא אמר מותרה דס"ל דבדבר שזרעו כלה אפי' במידי דהוי איסורי הנאה נמי מותר. וכמו דאמר ר' יוחנן לעיל באגוז של ערלה דעבר ונטעו מותר. והא דקאמר עבר ונטעו הוא משום דלכתחילה ודאי אסור דהא הוי איסורי הנאה וא"כ איך יטע לכתחילה ליהנות מאיסורי הנאה אלא דאם עבר ונטע דבדיעבד מותר אפי' בערלה דהוי איסור הנאה כיון שהוא דבר שזרעו כלה ודוק:

פרק ב

הלכה א

קטע י

תני פרוסה של לחם הפנים שנתערבה במאה פרוסות של חולין וכן חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין לא יעלו. ר' יהודא אומר יעלו מ"ט דרבי יהודא שה אחת מן הצאן ממשקה ישראל מדבר שהוא מותר לישראל וקשיא כתיב מאתים ור"י אומר מאה. כתיב חיים ור"י אומר שחוטין. מה בין חיים לשחוטין ר' חנינא אומר חיים עשו אותן כדבר שדרכו להמנות כו'.

והנה בש"ס דילן ביבמות (ד' פ"א) איתא חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה כו' אבל חתיכה של חטאת טהורה. וכן פרוסה של לחם הפנים טהור שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות ד"ה לא תעלה. ורש"י פירש שם משום דאיפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט ד"ה לא תעלה. והתוס' פירשו שם משום דהוי חתיכה ראוי' להתכבד. ולפי גירסת הירושלמי פליגי בזה ת"ק ור' יהודא. ואפשר לומר דלפי שיטה הירושלמי ת"ק ר' מאיר הוא דאית ליה כל שדרכו למנות לא בטל. וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ג דערלה) ר"י ורשב"ל חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשים. וחרנא אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשים (פי' כל שדרכו למנות) וא"כ איפשר לומר דת"ק דר' יהודא הוא ר"מ דאית ליה כל הדברים מקדשים [ועיין ביבמות (ד' פ"א) קתני מיהת רישא תעלה כו'. קשיא לר"ל דאמר כל דבר שדרכו למנות שנינו כו' עיי"ש] ורבי יהודא סובר כמו חכמים דר"מ שסוברים דאין מקדש אלא ששה דברים בלבד. וע"כ סובר שתעלה. והא דכתיב מאתים היינו דווקא בחיים. כמו דאמרינן בירושלמי רבי חנינא אמר חיים עשו אותן כדבר שדרכו להמנות:

ולפי"ז צריך לומר לשיטת הירושלמי דבע"ח גריעי מששה דברים שהם מקדשים בכל שהוא וליכא למימר דהתם דווקא באיסורי הנאה וכמו דאמרינן בע"ג (דף ע"ד) האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכן אמרינן בירושלמי (פ"ה דע"ג ה' י"ב) ולמה לא תנינן נבילה עמהם אמר ר' יוסי ב"ר בון לא מתני אלא דבר שאסור בהנאה והכא אינו אסור בהנאה בחתיכה של חטאת טהורה וכמו דמשמע מהתוס' דיבמות (דף פ"א) בד"ה ד"ה כו' דע"כ נקט אבל חתיכה של חטאת טהורה אע"ג דלא הוי איסורי הנאה דהא בששה דברים לא בטילי אע"ג דלא הוי איסורי הנאה והכי משמע בירושלמי דאמרינן התם (פ"ג דערלה) למה לינן אמרינן הראוי לתרומה א"ל ר' יוסי תרומה נוהגת בכל ערלה אינה נוהגת בכל ולא שייך למיתני הראוי לתרומה תרומה ואם איתא דששה

דברים אינם רק באיסורי הנאה א"כ מאי פריך והרי תרומה דהא תרומה אינה אסורה בהנאה רק בהנאה של כילוי וא"כ משמע דהא דקאמר הירושלמי בע"ג דלא מתני אלא בדבר שאסור בהנאה היינו דהתנא לא תני אלא בדבר שאסור בהנאה אבל מ"מ הוי כל שדרכו להמנות (ועיין בר"ש שכתב דהוה מצי לתרוצי משום דתרומה לא הוי איסור הנאה) ועיין בזבחים (דף ע"א) דאמרינן הניחא למ"ד כל שדרכו למנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מאי איכא למימר. וכן כתבו התוס' בזבחים (דף פ"א) וא"ת הא קתני שור הנסקל ובפ' התערובות (דף ע"ב) משמע דשור הנסקל וחטאות המתות לא חשיבי אפילו כחבילי תלתן ואומר ר"י דדווקא מחטאות מתות כשהם כבשים קטנים פריך בהתערובות דלא חשיב דבר שבמנין לפי שרגילים למכור כל העדר יחד אבל שור הנסקל שהוא גדול חשוב הוא אליבא דרבנן כו' א"כ ניחא הא דמשני בירושלמי דחיים עשו אותן כדבר שדרכו להמנות ואעפ"כ בטל במאתים דהא שה הוא מכבשים קטנים וע"כ אעפ"י שהוא חשוב אעפ"כ בטל במאתים (אך בתוס' כתבו שם ובירושלמי מוקי ההיא דפ' בתרא דעו"ג כשור הנסקל שחוט שהוא ראוי להתכבד בו עכ"ל) והכא משמע להו להיפוך שסובר ר"י דבחתיכה של חטאת תעלה במאה והא דכתיב מאתים ע"ז אומר שה עשו אותו כדבר שדרכו להמנות וא"כ בע"ח חמירי טפי [ועיין בע"ג (פ"ה ה' י"ב) ר' יוסי בשם ר"א איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף והא תנינן שור הנסקל תיפתר בחתיכות איפשר לומר דלאו דווקא חתיכות אלא דהמקשה הי' סבור משום דאיסורי הנאה לא בטל בצירוף מחמת דמ"מ מתהנה וע"כ פריך משור הנסקל דמשמע דהטעם משום דהוי איסורי הנאה וע"כ לא בטל ע"י צירוף ע"ז משני תיפתר בחתיכות דהיינו שהם ראוים להתכבד אבל בשלם נמי לא גרע מחתיכה ראוי' להתכבד כמו דמשמע הכא בירושלמי:

והנה הירושלמי הזה שסובר דת"ק ס"ל דפרוסה של לה"פ שנתערבה במאה פרוסות של חולין וכן חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין לא יעלו ור"י ס"ל דיעלו והוא כמו שביארתי דת"ק ס"ל דכל הדברים מקדשים דהיינו כל שדרכו למנות ע"כ ס"ל דלא תעלה ור"י דהוא חכמים דר"מ סבר דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ע"כ ס"ל דתעלה והוא בהיפוך מהש"ס דילן דגריס בהיפוך דחתיכה של חטאת טמאה כו' תעלה ור' יהודא אומר לא תעלה אבל חתיכה של חטאת טהורה ד"ה לא תעלה אזלי לטעמייהו דאמרינן בירושלמי (פ"ד דתרומות) ליטרא קציעות שנדרסה עפ"י חביות ואינו יודע היכן דרסה כו' ר"א אומר אם יש שם מאה ליטרין תעלה. ואם לאו לא תעלה רבי יהושע אומר אם יש שם מאה פומין תעלה ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרי' דברי ר' יהודא

ור"מ אומר ר"א אומר אם יש שם מאה פומין תעלה ואם לאו כו' ר"י אומר אפילו יש שם שלש מאות פומין לא תעלה כו' ואמרינן שם הדא אמרה פומין עשו אותן כדבר שדרכו להמנות כו' הדא מסייעא למ"ד דברי ר"מ כל הדברים מקדשים כו' וא"כ ס"ל לר"מ כל הדברים מקדשים דהיינו כל שדרכו להמנות ור"י ס"ל דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד דהיינו חכמים דר' אבל הש"ס דילן סובר דר' יהודא ס"ל דכל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל דאמרינן בביצה (דף ד') ליטרא קציעות כו' ר"מ אומר ר"א אומר רואים את העליונות כאלו הם פרודות כו' ר"י אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו כו' ר' יהושע אומר אפי' יש שם שלש מאות פומין לא יעלו וא"כ סובר ר' יהודא דכל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל ועיי"ש בתוס' ד"ה ר' יהודא אומר לא תעלה משום דקא סבר מין במינו לא בטל ואינו נראה דדווקא בדבר המתערב אית לי' לר' יהודא דמין במינו לא בטיל כמו שאפרש בסמוך אלא השתא טעמי' דר' יהודא דקא סבר כל שדרכו למנות לא בטיל דר' יהודא לטעמיה דאמר דליטרא קציעות לא בטלה בריש התערובות ובריש מס' ביצה כו' עיי"ש:

ועיין בזבחים (דף ע"ג) בד"ה ר"מ אומר שהקשו תימא לר"ל דאמר לעיל גבי חבילי תלתן לר"מ כל שדרכו קשי' דר"מ גופי' קא סבר דליטרא קציעות בטילה אע"ג דהוי כל שדרכו מיהו בפ' הערל (דף פ"א) משמע דלא אמר ר"ל כל שדרכו מקדש אלא בתרומה דאורייתא כו' אבל לשיטת הירושלמי ניחא דר"מ אית לי' כל שדרכו למנות (למ"ד דאית לי' כל הדברים מקדשים) ור' יהודא לית לי' כל הדברים מקדשים וע"כ ניחא גירסת הירושלמי (פ"ד דתרומות) וגירסא דהכא (פ"ג דערלה) ואזיל לטעמי' ודוק:

קטע יא

עוד בירושלמי שם עד כדון דבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט דבר שהו' מעלה ומתי' לגבוה נשמעינה מהדא ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא יש לך קדשים שאינו אוכל בהם פרט לעירובין ליתר ממאה כו' משקה קודש במשקה קודש מנין ת"ל מן הקדשים ריבה ר' אבין בשם ר' יוחנן תיפתר בלוג שמן של מצורע שנתערב במותר רקיקי מנחת נזיר (פי' דזהו באכילת כהנים) ופריך והא תני משקי שנים (משמע אפי' בלגבוה) א"ר חנינא הדא אמרה עולות בעולות אבל חטאות בעולות הרי יש כאן ודאי בל"ת והגיה המפרש הדא אמרה עולות בחטאות אבל חטאות בעולות הרי יש כאן ודאי בל"ת האיך סבר ר' יהודא אי כר' אליעזר אי כר' יהושע אי כר"א מעלה ואוכל אי כר' יהושע מעלה ושורף כו'.

והנה המפרש מהרא"פ וכל מפרשי הירושלמי נדחקו בפי' הירושלמי הזה בהא דקאמר האיך סבר ר' יהודא אי כר' אליעזר אי כר' יהושע. אי כר"א מעלה ואוכל. אי כר' יהושע מעלה ושורף. והנה לכאורה הי' אפשר לפרש שזהתלוי בהפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע במנחות (ד' כ"ו) דנטמאו שירי' אבדו שירי' כמדת ר"א כשירה וכמדת ר' יהושע פסולה כו' ואמרינן בירושלמי (פ"ג דפסחים) על דעתי' דר' אליעזר כו' אם אין קומץ אין שירים. אעפ"י שאין שירים יש קומץ. על דעתי' דר' יהושע כו' אם אין קומץ אין שירים. אם אין שירים אין קומץ. ואמרינן במנחות (ד' ט') איתמר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ר' יוחנן אמר מקטיר קומץ עליהן. ר"ל אמר אין מקטיר קומץ עליהן אליבא דר"א כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דר' יהושע דתנן נטמאו שירי' אבדו שירי' כמדת ר"א כשירה. וכמדת ר' יהושע פסולה כו' איתיבי' ר' יוחנן לריש לקיש עד שלא פרקה נפרס לחמה הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין ואם משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין כו' א"ל הא מני ר' אליעזר היא. וע"כ אומר הירושלמי האיך סובר ר' יהודא אי כר' אליעזר אי כר' יהושע. אי כר' אליעזר מעלה ואוכל. דאע"ג דנתבטל הלה"פ בחולין ואין שירים. אעפ"כ אותם שמעלה א' ממאה לכהן אע"פ שהוא בתורת לה"פ. וא"כ לר"א מעלה ואוכל דלר"א יכול להקטיר קומץ אעפ"י שאין שירים. ואי כר' יהושע כיון דאין שירים א"כ לא יוכלו לאכול הא' ממאה שמעלה. וע"כ מעלה ושורף (ואע"ג דכל ההעלאה ההוא משום גזל השבט. וא"כ כיון דשורף למה יעלה. אך הוא כמו דתנן (בפ"ה דתרומות) סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים ר"א אומר תירום ותשרף. ואע"ג דתשרף אפ"ה אמר שתירום ותשרף משום לא פלוג. אך א"כ צריך לומר דלא הקטיר הבזיכין:

אבל קשה דאי לא הקטיר לכ"ע אסורין השירים. דשירים שחסרו אין מקטירין קומץ עליהם. כמו דאמרינן ביומא (ד' ע"ז) וכמו שכתבו התוס' שם דאפי' לר' יוחנן דאמר בפ"ק דמנחות (ד' ט') מקטיר קומץ עליהם מודה הוא דאותם שירים אסורים באכילה כו' עיי"ש. וא"כ לכ"ע אין השירים מותרים אלא כשלא חסרו בין קמיצה להקטרה. ועיין במנחות (ד' ס') איתיבי' ר"י לר"ל עד שלא פרקה נפרס לחמה הלחם פסול ואין מקטיר עליו את הבזיכין ואם משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין כו' א"ל הא מני ר"א היא. א"ל אנא אמינא לך משנה שלימה ואת אמרת ר"א היא. וא"כ הירושלמי הזה צריך ביאור (דמה שכתב המפרש האיך סובר ר"י בהא חתיכה שמעלה בלה"פ ובחטאת דהא ע"כ צריך להעלות א' מהם בתורת לה"פ ובתורת חטאת כמו תרומה שנפלה לחולין. דהא התם איכא נמי גזל השבט. וא"כ איך יתנהג הכהן בחתיכה

שמעלה לר"א דס"ל היא שנפלה היא שעלתה אוכלה בתורת לה"פ ובתורת חטאת בעזרה כדכתיב ואכלוה במקום קדוש כי קודש קדשים הוא לו. והיא מ"ע אכילת קדשים במקום קדוש אבל לר' יהושע דס"ל דלא אמרין היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה. ע"כ אותה שתעלה שורפה דלאוכלה בעזרה א"א דע"כ צריך לאוכלה לשם קדשים וה"ל חולין בעזרה. ובחוץ אין רשאי לאוכלה דהא דין לה"פ ניתן לה ודין חטאת שהרי בתורת לה"פ ודין חטאת העלום ואסורים לזרים כמו תרומה שעולה בק"א וכן כתב הר"ש ז"ל בתרומות דסאה העולה מתוך מאה אסורה לזרים וא"כ ע"כ שורף אותה עכ"ל. ודבריו דחוקים דהא ר"א שאומר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה הוא רק לחומרא וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ה דתרומות) אי נאמר לא אמר ר' אליעזר אלא מפני גדירה (פי' לחומרא) וכן כתבו התוס' בזבחים (ד' ע"ד). ועוד כמה דחוקים בפירושו]:

ע"כ נראה לבאר הירושלמי האיך סובר ר' יהודא אי כר' אליעזר אי כר' יהושע אי כר"א מעלה ואוכל אי כר' יהושע מעלה ושורף ונראה לי שיש ט"ס וכצ"ל אי כר"א מעלה ושורף אי כר' יהושע מעלה ואוכל והענין הוא שהירוש' סובר דהא דפליגי ת"ק ור' יהודא בפרוסה של לה"פ שנתערבה במאה פרוסות של חולין וכן חתיכה של חטאת כו' מיירי בלה"פ קודם הקטרת הבזיכין והוא משום דהירושלמי ס"ל דהטעם הא דלא בטל הוא משום דהוי כל שדרכו למנות כמו דאמרינן ביבמות (ד' פ"א) והירושלמי ס"ל דתרתי בעינן דהיינו דרכו למנות ואיסורי הנאה וכמו דאיתא בירושלמי בע"ג (פ"ה ה"ב) ולמה לא תנינן נבילה עמהם א"ר יוסי ב"ר בון לא מתני אלא דבר שאסור בהנאה ואפשר שסובר דוקא דבר שבמנין ואיסורי הנאה הא דפרוסה של לה"פ מיירי בודאי קודם הקטרת הבזיכין דאי לאחר הקטרת הבזיכין אינו אסור בהנאה לזרים רק באכילה כמו דמשמע מהתוספות דיבמות (ד' פ"א) בד"ה ד"ה כ' דכיון דנפיק ממעילה ליכא איסור הנאה רק איסור אכילה אבל קודם הקטרת הבזיכין איכא איסור הנאה:

וע"כ אומר הירושלמי האיך סובר ר' יהודא אי כר' אליעזר אי כר' יהושע אי כר"א מעלה ואוכל אי כר' יהושע מעלה ושורף (והוא ט"ס וצ"ל אי כר"א מעלה ושורף אי כר' יהושע מעלה ואוכל) ויבואר עפ"י מאי דאמרינן במנחות (ד' ט') איתמר שירים שחסרו בין קמיצה להקטר' ר' יוחנן אמר מקטיר קומץ עליהם ור"ל אמר אין מקטיר קומץ עליהם אליבא דר"א כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דר' יהושע דתנן נטמאו שירים אבדו שירי' כמדת ר"א כשירה כמדת ר' יהושע פסולה מאן דפסל כר' יהושע ומאן דמכשיר ע"כ לא אמר ר' יהושע אלא היכא דלא אשתייר אבל היכא דאשתייר אפילו ר"י מודה כו' איתיבי' ר' יוחנן לריש לקיש עד שלא פרקה נפרס לחמה הלחם פסול ואין מקטיר עליו

הבזיכין ואם משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו הבזיכין ואמר ר' אלעזר לא פרקה ממש כו' א"ל הא מני ר' אליעזר היא א"ל אמינא לך משנה שלימה ואמרת לי את ר' אליעזר ומסיק שם דזה ודאי דמקטיר עליו את הבזיכין כיון דנשתייר אבל מ"מ הלחם אסור באכילה אם נפרס קודם הקטרת הבזיכין וכמו דאמרינן שם לדברי האומר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטיר קומץ עליהם אותם שירים מה הן באכילה אמר זעירא אמר קרא והנותרת ולא הנותרת מן הנותרת וא"כ הא דמקטיר קומץ עליהם היינו שכשר להקטיר אבל השירים אסורין וכן בלה"פ כיון שנפרסה קודם הקטרה ע"כ אסור לאכול רק שמקטיר הקומץ:

וע"ז אומר הירושלמי דהא דאמר ר' יהודא דפרוסה של לה"פ שנתערבה במאה פרוסות של לה"פ דתעלה היינו שמעלה א' ממאה לכהנים וכמו בתרומה משום גזל השבט וע"ז אומר האיך סובר ר' יהודא אי כר"א מעלה ושורף דהא לר"א שאומר דהיא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וכמו שסובר ר"א בסאה תרומה טמאה תדירום ותשרף וא"כ איך מעלה לכהנים הא כיון שנפרסה לה"פ שוב אין מועיל ההקטרה להתיר לה"פ ע"כ מעלה ושורף כמו שסובר בסאה תרומה טמאה שתירום ותשרף והא דצריך הרמה איפשר לומר משום דלא פלוג אי כר' יהושע מעלה ואוכל (כצ"ל) פי' אי כר' יהושע ואי ס"ל לר' יהודא כר"י א"כ מעלה ואוכל דהא ר"י לא ס"ל דהיא סאה שנפלה היא סאה שעלתה וא"כ יכול לעלות א' ממאה לכהנים וכ"ת דאיך אוכלה כיון שאין לה"פ מתירה אך אף על פי כן הא יש במה שמעלה נמי חולין לבטל מה שנתערב מלה"פ בחולין ע"כ לר"י מעלה ואוכל אבל לדברי ר"א שאומר דאמרינן היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה א"כ איך יאכלו הכהנים כיון דאין הבזיכין מתירין את לה"פ וע"כ לר"א מעלה ושורף ולר' יהושע מעלה ואוכל ועיין בירושלמי (פ"ה דתרומות) חומר הוא בסאה שעלתה מתוך מאה או אינו אלא א כו' דאמר ר' יוחנן כו' ודוק:

והנה עדיין צריך לבאר דמה מיבעי לי' בירושלמי עד כדון דבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט דבר שהוא מעלה ומתיר לגבוה (ופי' המפרש דמיבעי ליה אי מעלה לגבוה בא' ומאה. ולכאורה לפי הש"ס דילן פשיטא לי' דלגבוה נמי בטיל כמו דאמרינן בפסחים (דף מ"ח) ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטילה במאתים ופי' רש"י דאי לאו בשאיסור מעורב בו אמאי מצריך מאתים אלמא דלגבוה נמי בטל וכן אמרינן בזבחים (דף פ"ח) אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה כו' מן המדומע והרי נסכים הוא כולו לגבוה והוי כמו דבר הקרב למזבח ואפ"ה דווקא מן המדומע אבל אם בטל

יותר מותר לגבוה ועיין תוס' זבחים (דף ע"ז) בד"ה הא עבר כו' ובמנחות (דף כ"ב) נתערב קומצה בקומץ חברתה כו' ותוס' זבחים (דף ע"ז) בד"ה רואים אותו כאלו הוא מים כו':
אך איפשר לומר דמיבעי לי' לענין ביטול אם לגבוהבטלי כגון איברי חטאת באיברי עולה אם הוא בטל ומותר להקריב ואין בזה משום כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו והא שהקשיתי מהא דפסחים (דף מ"ח) מן המאתים ממותר ב' מאות שנתערבו בבור וכן מהא דזבחים (דף פ"ח) אין מביאין מנחות ונסכים כו' מן המדומע אבל אם בטל יותר מותר לגבוה דהתם אינו אסור לגבוה רק משום דאסור להדיוט ובעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל בזה ודאי כשר לגבוה כיון דמותר לישראל:
וע"כ איפשר לומר דזה כוונת הירושלמי עד כדון דבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט דבר שהוא מעלה ומתיר לגבוה (פי' עד כדון לא אמרינן שהוא בטל אלא בדבר שהוא מעלה ומתיר להדיוט דהיינו דבר שהוא אסור לגבוה מחמת שאסור להדיוט דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וע"כ כיון דלהדיוט מותר ממילא מותר לגבוה. דבר שהוא מעלה ומתיר לגבוה דהיינו שאינו אסור לגבוה מחמת הדיוט אלא מחמת קדשים גופא כיון שנתערב חטאת בעולה וא"כ עובר משום כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אם בטל לגבוה:
ודע דלכאורה אי אמרינן דהאי ברייתא מביא לר' יהודא משום דסתם ספרא הוא ר' יהודא (כמו שמפרש מהרא"פ) א"כ תקשה דהא משקה במשקה בלא"ה אינו בטל דהא ר' יהודא סובר דמין במינו לא בטל וא"כ איך קאמר תיפתר בלוג שמן של מצורע שנתערב ברקיקי מנחת נזיר בשלמא בחתיכה של לה"פ שנתערבה מיירי ביבש וכמו שכתבו התוס' במנחות (דף כ"ב) בתוס' ד"ה ור' יהודא עיין שם שהאריכו. ואיפשר לומר דהא דקאמר משקה קודש במשקה קודש היינו בנתערב כוס בכוסות א"כ הוי דומי' דיבש ביבש אבל לא לח בלח ועיין בירושלמי (רפ"ה דפסחים) ואית ליה לר' יהודא דם מבטל דם כמה דלית לי' והוא מקבל מנהון כו' ודוק. וזה דוחק:
[**ע"כ** נראה לי דלא אתי כר' יהודא והא שמביא מזו ראיה דאפי' לגבוה נמי תעלה הוא משום דחכמים לא פליגי עלי' דר' יהודא בלחם הפנים שנתערב רק משום דסברי כל שדרכו למנות שנינו. וע"כ אמר נשמעינה מהדא ואחר יאכל מן הקדשים דאפי' לגבוה נמי בטל. [ובזה יתבאר הא דאמרינן שם אמר ר' חיננא הדא אמרה עולות בעולות אבל חטאות בעולות הרי יש כאן ודאי בלא תעשה. והנה המפרש מהרא"פ מגיה הדא אמרה עולות בחטאות כו' פירושו מדדייק הש"ס מסיפא ולא מרישא דתני אוכלי קודש באוכלי קודש ש"מ דמיירי איברי עולות באיברי חטאות ואין כאן היתר לגבוה. דאי באיברי

חטאות הרי ע"כ לגבוה קאמר דאי לכהנים הרי יש כאן לכהנים ודאי בל"ת דאחר הביטול נעשו גם איברי חטאות לעולה וכל חדא וחדא יש בל"ת לכהנים וע"כ לגבוה מיירי ותפשוט בעייתו אלא ודאי דמיירי איברי עולות באיברי חטאות ולאחר הביטול מותרין כולם לכהנים ואין כאן הוכחה דמיירי לגבוה ולהכי דייק מסיפא ולא מרישא עכ"ל אבל עכ"ז הוא דחוק דאי מיירי באיברי חטאות שנפלו לתוך איברי עולה בודאי דהביטול הוא לגבוה ואסור לכהנים ומה הוא דקאמר הרי יש כאן ודאי בל"ת. ואלולי מסתפינא הייתי גורס בירושלמי אמר ר' חיננא הדא אמרה חטאות בעולות אבל עולות בעולות הרי יש כאן ודאי בלא תעשה. (והוא ט"ס וצ"ל בלא תעלה) פי' שאומר דהא דאמר דאוכלי קודש באוכלי קודש דבטל היינו דווקא חטאות בעולות דבטל לגבוה לפי מאי דפשיט מהברייתא אבל עולות בעולות כיון דהוי תרוי' עולות א"כ בודאי דלא תעלה וכמו דאמרינן בזבחים (דף ע"ז) אמר ר' יהודא לא נחלקו ר"א וחכמים על איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה שיקרבו כו' על מה נחלקו על איברי עולה תמימה שנתערבו באיברי בעלת מום שר"א אומר יקרבו כו' וכתבו התוס' שם בד"ה הא כו' וזה אין לפרש דאיברי בעלי מומין בתמימים לא בטלו מן התורה דמאיזה טעם לא בטלו אי משום דאין עולין מבטלין זה את זה הא בעלי מומין לא עולין נינהו ועוד דאפי' עולין נראה דלרבנן מדאורייתא מבטלין זא"ז בדבר שאינו מתערב כמו מין במינו לר' יהודא שאינו מתערב דלא הוי כדם כו' ועיין בכר"ו ביו"ד (ס' ק"י) שכתב דכיון דאם יתבטל תעלה א"כ יהיה כעולין וע"כ לא בטל. גם כתב ובעולין לא בעינן לרבנן שיהא דווקא לח בלח ע"ש:

וע"ז אמר ר' חיננא הדא אמרה חטאות בעולות אבל עולות בעולות (כצ"ל הרי יש כאן ודאי בלא תעלה (פי' דבעולות בעולות ודאי לא תעלה דעולין אין מבטלין זא"ז וע"כ אמר הרי יש כאן ודאי בלא תעלה ולא קאמר בקצרה דלא תעלה משום דעולין מבטלין זא"ז. אך הא איפשר לומר כיון שהם פסולין לא מקרי עולין אך אם נאמר דתעלה א"כ הם עולין בעולין) וע"ז אומר הרי יש כאן ודאי בלא תעלה. משום דאם תעלה ותהיה העולה נקרבת א"כ יהיה עולין בעולין ע"כ יש כאן ודאי בלא תעלה ודוק ובמ"א יתבאר]:

קטע טז

הערלה וכלאי הכרם עולין בא' ומאתים מנין שהם עולין כתיב מלא מליאה מה מליאה שנאמר להלן עולה אף כאן עולה אי מה להלן מאה אף כאן מאה לפי שכפל הכתוב איסורו שינו חכמים חיובו עד כדון כלאי הכרם ערלה מנין מה זו איסור הניי' אף זו איסור הניי' מה זו עולה אף זו עולה עד כדון כר"ע כר' ישמעאל ופי' המפרש מהרא"פ דהאי ג"ש דהמליאה איתא בספרי וסתם ספרי ר"ש ואליבא דר"ע:

ולי נראה שהוא עפ"י מאי דאיתא בירושלמי (פ"ק דקדושין ה"ב) ובשטר ניחא בכסף דכתיב ויצאה חנם אין כסף בשטר מנלן עברי' למידה מבת חורין פי' שנקנית בשטר דכתיב אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מקני' בשטר ועברי למד מעבריה נמצא למד מלמד עד כדון כר"ע דאית ליה למד מן המלמד כר' ישמעאל דלית ליה למד מן המלמד כו' אלמא דפליגי אפי' בחולין דר' עקיבא אית ליה דלמידין למד מן הלמד ור' ישמעאל לית ליה אפי' בחולין דלמידין למד מן הלמד וע"כ אומר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל מניין דהא הכא למד מן הלמד הוא דכלאי הכרם ילפינן מתרומה מהא דמליאה מליאה וערלה ילפינן מכלאי הכרם וא"כ הוי למד מן הלמד ור' ישמעאל סובר דלא ילפינן למד מן הלמד אפי' בחולין וע"ז אומר עד כדון כר"ע כר' ישמעאל (פי' דמנין יליף ר' ישמעאל דהא ס"ל דאין למידין למד מן הלמד):

ובזה יתבאר דלא כמו שכתבתי בספרי ע"י (סי' ט"ו) בהירושלמי ורפ"ח דיבמות קדשים מהו שיהיו אסורין בישראל ערל ללמוד מן הפסח אין אתה יכול שאין בו שבירת עצם ולא מן התרומה שהוא למד מן הלמד פי' שתרומה עצמה ילפינן מפסח והפ"מ פי' משום דתרומה קודש אקרי וכתבתי שם בספרי שטעה בזה דהא במ"ש אמרינן במכות (דף י"ז) דמעשר דגן חולין הם כש"כ בתרומה דהא בקדושין (דף נ"ג) ס"ד דמ"ש איקרי קודש יותר מתרומה ע"ש [ועיין בשילהי מוע"ק (דף כ"ז) ולא קודש אקרי] אבל לא לענין שאין למידין למד מן הלמד כמו בקדשים וכתבתי שם דהטעם הוא דבתר מלמד אזלינן והמלמד הוי קדשים ע"ש שהארכתי בזה:

אבל לפי מה שביארתי כעת נראה בפשיטות דהא בירושלמי (רפ"ח דיבמות) שם קאי לר' ישמעאל דאמרינן התם איש איש לרבות את הערל ואמרינן שם עד כדון כר"ע כר' ישמעאל מאי תני ר' ישמעאל אומר נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה ואח"כ אומר קדשים מהו שיהא ערל אסור בהם (וכן כתב הפ"מ שזה קאי לר' ישמעאל ע"ש מה שהקשה מזבחים (דף מ"ח) ולר' ישמעאל אין למידין למד מן הלמד אפי' בחולין ג"כ וכמו דמוכח מהירושלמי (פ"ק דקדושין) וכמו שביארתי:

וכן אמרינן בירושלמי (פי"א דיבמות) עד כדון לאזהרה לעונש מנין ואמר ר' שמואל ב"ר רבי יצחק הנה מהנה זימה מזימה וקאמר עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל מאי תני ר' ישמעאל אותו מאתהן ופי' הפ"מ זו היא שיטת ר"ע דיליף הנה הנה זימה זימה כר' ישמעאל (פי' אבל לר' ישמעאל מצינו ברייתא דלא יליף הכי והנה הפ"מ לא כיון בפירושו והעיקר הוא כמו שפירש הק"ע דהיינו כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דקדושין ה"ב) עד כדון כר' עקיבא דאית ליה למד מן הלמד כר' ישמעאל דלית ליה למד מן הלמד

כו' וא"כ הא דאמר דאתי הנה מהנה וזימה מזימה הוי כמו למד מן הלמד וא"כ לר' עקיבא ילפינן מהא דהנה מהנה זימה מזימה אבל לר' ישמעאל דלא ילפינן למד מן הלמד ליכא למילף מן הנה מהנה זימה מזימה עי"ש. ובמ"א הארכתי בזה

הלכה ד

קטע ב

דף ו' שאור של חולין שנפל לתוך העיסה ויש בו כדי להחמיץ ואח"כ נפלה שאור של תרומה או של כלאי הכרם ויש בו כדי להחמיץ אסור ור"ש מתיר תני חנינא בשם ר' יוחנן אף הראשונה במחלוקת (פי' אפי' בראשונה דהויכמו השביח ולבסוף פגם דהא לא נתחמצה עדיין מהחולין וא"כ כשהשביחו שניהם השביחו וכשפגמו שניהם פגמו והוי כהשביח ולבסוף פגם ואפ"ה אף הראשונה במחלוקת דר"ש מתיר אפי' השביח ולבסוף פגם א"ר יונה הוין סברין מימר מה פליגין כשזה החמיץ כל כחו וזה כל כחו ונפל שאור של חולין תחילה אבל אם נפל שאור של תרומה תחילה כבר נתחמצ' כל העיסה:

הנה המפרש מהרא"פ פי' כל הסוגי' בדחוקים כמו שירא' המעיין וע"כ ראיתי לבאר והפי' הוא שאומר דהוין סברין מימר שאם מחמיץ תחילה מחמיץ בכל כחו פי' שאינו משייר כלום מן החימוץ. וע"כ כשנתחמצה תחילה בחולין ואח"כ נפלה התרומה הוי פגם מעיקרא וכן אם נתחמצה תחיל' בתרומה אסור משום דנתחמצה בתרומה. וא"כ החולין אינו מועיל כלום (וע"כ אמר הוין סברין מימר כו' משום דלבסוף מסיק חזר ר' יונה ומר האשה הזאת אינה מחמצת כל צרכה משיירת היא כל שהוא כו' וכמו שאבאר לקמן וע"כ אמר הוין סברין מימר כו'):

וע"כ הביא הפלוגתא דר"י ורשב"ל והוא דתני' כל נותני טעמים בין לפגם בין לשבח אסור דברי ר"מ ר"ש אומר לשבח אסור לפגם מותר רשב"ל אמר מה פליגין בשהשביח ואח"כ פגם. אבל אם פגם והשביח אף ר"מ מודה. (והוא כמו דאמר עולא בע"ג (דף ס"ח) אמר עולא מחלוקת שהשביח ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרא ד"ה מותר) ר' יוחנן אמר לא שני' היא השביח היא פגם היא פגם היא השביח היא המחלוקת (פי' אפי' בפגם מעיקרא נמי מחלוקת וסובר ר"מ דנותן טעם לפגם אסור תמן תנינן שעורין שנפלו לתוך הבור של מים אעפ"י שהבאישו מימי' מותרים הדא מתניתין מה היא ר' יוחנן אמר במחלוקת ופי' דלר' יוחנן שסובר דפליגי בפגם מעיקרא. ואפ"ה סובר ר"מ דנותן טעם לפגם אסור וא"כ אתי ההיא מתניתא במחלוקת ורשב"ל אמר ד"ה דס"ל דפגם מעיקרא לכ"ע מותר. וע"כ אתי ככ"ע. ר' יוסי ב"ר בון אילין שמועתא הדא ר' יוחנן אמר במחלוק' ורשב"ל ד"ה. ופי' שר' יוסי ב"ר בון אמר דעיקר מחלוקת של ר' יוחנן ורשב"ל נאמר על

ההיא ברייתא דר' יוחנן אמר במחלוקת דס"ל דפליגי בפגם מעיקרא ורשב"ל אמר ד"ה דכ"ע מודו דפגם מעיקרא מותר):

אמר ר' יונה צריכא להדא דר"ל לא כן סברין מימר מה פליגין כשזה החמיץ כל כחו וזה כל כחו ונפל שאור של חולין תחילה אבל אם נפל שאור של תרומה כבר נתחמצ' העיסה. ואפי' נפל שאור של חולין תחילה נעשה כמו שהשביח מעיקרו ואח"כ פגם ונראה לי שהוא ט"ס וכצ"ל ואפי' נפל שאור של חולין תחילה נעשה כמו שפגם מעיקרא. (פי' שאומר דצריכא להדא דר"ל פי' דהא דר"ל צריכא רבה לתרץ על הא שסובר דפגם מעיקרא ד"ה מותר. וא"כ אמאי שאור של חולין שנפל לתוך עיסה וחימצה. ואח"כ נפל שאור של תרומה ושל כלאי הכרם ויש בו כדי לחמץ אסור. הא לר"ל בפגם מעיקרא ד"ה מותר. (וכה"ג מקשה הש"ס בע"ג (דף ס"ח) נפל של חולין ואח"כ נפל של תרומה ושל כלאי הכרם אסור ור"ש מתיר והא הכא דפגם מעיקרא ופליגי וכ"ת הכא נמי כדר' זירא דשאני עיסה הואיל וראויה לחמץ בה כמה עיסות אחרות כו' אבל הירושלמי לא ניחא ליה בתירוץ זה):

וע"כ אומר חזר ר' יונה ומר האשה הזאת אינה מחמצת כל צרכה משיירת היא כל שהוא. אותו כל שהוא יעשה כמו שהשביח ולבסוף פגם. וע"כ סובר ת"ק דאסור משום דהיא משיירת כל שהוא אם כן השבח של תרומה הוא שהחמיץ באותו כל שהוא. ואם כן באותה שעה הוי עדיין לשבח. רק שאח"כ מחמיץ והוי לפגם וע"כ הוי כמו השביח ולבסוף פגם. וע"כ פליגי דת"ק אוסר בהשביח ולבסוף פגם ור"ש מתיר בהשביח ולבסוף פגם כמו שסובר ר"ל אבל בפגם מעיקרא מודו כ"ע שמותר כמו שאמר ר"ל מה פליגין כשהשביח ואח"כ פגם אבל פגם ואח"כ השביח אף ר"מ מודה דמותר (ובירושא בשאור של חולין שנפל לתוך העיסה ויש בו כדי לחמץ. ואח"כ נפל שאור של תרומה או של כלאי הכרם ויש בו כדי לחמץ אסור בודאי ניחא לר"ל דזה הוי כמו השביח ולבסוף פגם ובזה ר"ל סבירא ליה נמי כר"י דאף הראשונה במחלוקת]:

וע"ז אמר שם בירושלמי וקשי' אלו השביח ולבסוף פגם שמא כלום הוא (פי' שמקשה על דחזר ר' יונה ומר האשה הזאת אינה מחמצת כל צרכה משיירת היא כל שהוא אותו כל שהוא יעשה כמו שהשביח ולבסוף פגם) (פי' דע"כ תנן במתניתין דשאור של חולין שנפל לתוך העיסה וחימצה ואח"כ נפל שאור של תרומה כו' ויש בו כדי לחמץ אסור ור"ש מתיר דלא הוי כפגם מעיקרא (דלר"ל כ"ע מודו בזה שמותר) הוא משום שאפי' נתחמצה מעיקרא ע"י חולין אעפ"כ האשה הזאת אינה מחמצת כל צרכה ומשיירת היא כל שהוא ע"כ הוי מה שנתחמצה ע"י שאור של תרומה כמו שהשביח ולבסוף פגם וע"ז

מקשה דהא מ"מ כיון דהשיור מה שנתחמצה ע"י תרומה הוי רק כל שהוא וא"כ אם לא הי' מחמיץ אח"כ יהי' אותו השבח מתבטל בהעיסה כיון דאין השיור רק מעט וא"כ אפילו פגם אח"כ והשביח ולבסוף פגם אסור לת"ק אעפ"כ לא הוי כהשביח ולבסוף פגם וע"ז אומר וקשי' אלו השביח ולא פגם שמא כלום הוא (פי' אם לא היה נותן טעם עוד בודאי היה מתבטל אותו כל שהוא וא"כ כין שאותו כל שהוא מתבטל בפני עצמו א"כ איך מצטרף אם נתן טעם לפגם אח"כ להיות הוי כמו שהשביח ולבסוף פגם) ודוק:

קטע ה

שם בירושלמי ר' יונה בעי מה בין שבח מזה ומזה. ומה בין פגם מזה ומזה. שבח מזה ומזה אסור. ופגם מזה ומזה מותר. א"ר מנא שבח מזה ומזה את רואה ההיתר כמו שאינו. אותו האיסור אין בו כדי לאסור (ט"ס וצ"ל יש כדי לאסור) פגם מזה ומזה את רואה ההיתר כמו שאינו אותו האיסור אין בו כדי לאסור (פי' שמקשה מה בין שבח מזה ומזה ומה בין פגם מזה ומזה. והפי' הוא כמו שכתבתי שזו"ז גורם מותר. אך אם יש בתרומה כדי להחמיץ. אע"ג שנתחמץ ע"י שניהם אפ"ה אסור. וכמו דתנן ברישא דמתניתין שאור של חולין שנפל לתוך העיסה ויש בו כדי לחמץ. ואח"כ נפל שאור של תרומה כו' אסור. ואע"ג דזו"ז גורם מותר אך כיון שיש בכל א' כדי להחמיץ. א"כ חזינן דלא אזלינן בתר המעשה שנתחמץ משניהם אלא אזלינן בתר הכח. וע"כ כיון שיש בכחו של תרומה להחמיץ בפני עצמו. ע"כ אע"פ שבפועל נתחמץ משניהם אסור. א"כ לא אזלינן בתר המעשה אלא במה שיש כח בו. וע"כ מקשה ר' יונה מה בין פגם מזה ומזה שמותר. הא הפגם הוא ע"י שאור שיש בזה. אבל אם הי' הכל של תרומה לחוד הי' אסור וא"כ כיון דחזינן דאזלינן אחר מה שיש בו בכח. והכא נמי אי לאו החולין לא הי' פוגם כלל א"כ אמאי מותר. אפי' לר"ש דס"ל דנותן טעם לפגם מותר:

וע"ז מתרץ ר' מנא שבח מזה ומזה רואין את ההיתר כמו שאינו. אותו האיסור יש בו כדי לאסור. (פי' דהא השביח ע"י החולין וע"י התרומה. וא"כ אם תסלק ההיתר הי' בו כח להשביח לגמרי. וע"כ אסור למ"ד השביח ואח"כ פגם אסור. אבל אם פגם מזה ומזה בתחילה א"כ אפי' אם תראה את ההיתר כמו שאינו אך כיון שלע"ע פוגם אין בו כדי לאסור דהא מ"מ לע"ע פוגם הוא. והאיסור אין בו כדי לאסור דהא הוא פגם. ע"כ לא אזלינן בתר הכח שיש בו. אבל ברישא דהשביח אעפ"י שזו"ז גורם אעפ"כ אם תאמר רואים את ההיתר כמו שאינו. א"כ משביח לחוד. וע"כ אמרינן כיון שיש בו כדי להחמיץ ואינו צריך להיתר ע"כ אמרינן רואין את ההיתר כמו שאינו. אבל אם פגם מזה ומזה

אע"ג דהפגם הוא ע"י שניהם. ואלולי ההיתר לא הי' פוגם. אפ"ה מ"מ פגום הוא. ואפי' אם תאמר רואין את ההיתר כמו שאינו. הרי מ"מ פגום הוא:

ועוד אפשר להגיה בירושלמי ר' יונה בעי מה בין שבח מזה ומזה ומה בין פגם מזה ומזה שבח מזה ומזה מותר. פגם מזה ומזה אסור. [והפי' הוא ששבח מזה ומזה אם אין בכל א' כדי להחמיץ ונתחמץ ע"י שניהם זה נקראשבח מזה ומזה דלא פגם כיון שאין בכל א' כדי להחמיץ ומותר מחמת דהוי זו"ז גורם] ומה בין פגם מזה ומזה [פי' דפגם מזה ומזה הוא אם יש בכל א' כדי להחמיץ דתנן ברישא דמתניתין שאור של חולין שנפל לתוך העיסה ויש בו כדי להחמיץ ואח"כ נפל שאור של תרומה או של כלאי הכרם ויש בו כדי לחמץ אסור אעפ"י שנתחמצה ע"י שניהם אפ"ה אסור וע"כ פריך דשבח מזה ומזה הוא מותר ופגם מזה ומזה אסור לדברי ת"ק אע"ג דת"ק ס"ל דנותן טעם לפגם אסור אעפ"כ מי גרע משבח מזה ומזה) א"ר מנא שבח מזה ומזה את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אין בו כדי לאסור (פי' אם שבח מזה ומזה דהיינו דאין בכל א' כדי להחמיץ ע"כ מותר מפני שאפי' אם את רואה ההיתר כמו שאינו אותו האיסור אין בו כדי לאסור דהא אין בכל א' כדי להחמיץ וע"כ הוי זו"ז גורם ומותר משום שאין באיסור לבד כדי לאסור] פגם מזה ומזה (פי' אם יש בכל א' כדי להחמיץ) את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור יש בו כדי לאסור (כצ"ל) פי' אם את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור יש בו כדי לאסור וע"כ אסור לת"ק דס"ל נותן טעם לפגם אסור והוא כמו שכתבו התוס' בע"ג (דף ס"ח) בד"ה לר' שמעון כו' דזו"ז גורם לא הוי אלא אם אין בכל א' כדי להחמיץ אבל אם יש בכל א' כדי להחמיץ לא הוי זו"ז גורם והטעם הוא כמו שאומר הירושלמי דאם אין בכל א' כדי להחמיץ אם את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אין בו כדי לאסור משא"כ אם יש בכל א' כדי להחמיץ אם את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור יש בו כדי להחמיץ ודוק:

קטע יח

שם מצטרפין זה עם זה בין לאיסור בין להיתר כדי ליתן טעם דברי רבי מאיר. ר' שמעון אומר אין מצטרפין. ר"א אומר מצטרפין בנ"ט לאיסור. הנה בס' שנות אלי' גריס דכצ"ל. בין לאיסור בין כדי ליתן טעם דר"מ ור"ש אומר אין מצטרפין. ר"א אומר מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאיסור (ולכאורה הי' אפשר לומר דצ"ל כדי ליתן טעם בין לאיסור בין להיתר. והאי להיתר צ"ל להתרי' (דבירושלמי ביבמות ובכמה מקומות איתא הלשון התרי' על התראה) והוא דלכאורה אף אם מצטרפין בנ"ט אעפ"כ לענין התראה ולמלקות איפשר דמבטלין זא"ז. וכמו דאמרינן בזבחים (ד' ע"ח) אמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא

שבללן זב"ז ואכלן פטור. אי איפשר שלא ירבה מין א' על חבירו ויבטלנו. ועיין בתוס' ד"ה הפיגול והנותר כו' שבללן כו' וא"א לכוין שלא יהא מין א' בטל בחבירו יותר ממה שבטל מין חבירו בו ונמצא שאין באותו המין כשיעור דבצר לי' שיעורו. ואנן לא ידעינן הי מינייהו דבצר לי'. וכי מתרינן בי' לא ידעינן משום מאי מתרינן בי' וע"כ קאמר בין להיתר (וצ"ל להתרי' וכמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' ס"ו) על הא דאמרינן שם ואפי' למ"ד לאו שבכללות אין לוקין עליו. ה"מ כגון עלין ולולבין כו'. אבל היכא דהאיסור מפורש כל א' לבד כגון בכל איסורי דעלמא אי אמרינן מהכא שמצטרפי לא חשבינן לי' לאו שבכללות ועיין במה שכתבו התוס' בשבת (דף פ"ט) בד"ה אסורין תבלין ב' וג' שמות ממין א' או מב' מינים אסורין ומצטרפין זע"ז וכתבו התוס' אסורין ומצטרפין לכאורה נראה דמדתני אסורין ותנא תו מצטרפין דאסורין היינו לאסור את הקדירה ומצטרפין למלקות ואע"ג דלענין חיוב חטאת אמרינן כו' ור"ש מפרש דאסור' ומצטרפת הכל מיירי להצטרף לאסור את הקדירה ולא למלקות א"נ אסורין בנתינת טעם אם נפלו בקדירה ומצטרפין לאסור בתערובות ע"ש וכל זה הוא לרבנן אבל לר' מאיר מצטרפין למלקות ולהתרי' נמי:

[**עוד** איפשר לומר כמו שכתבו התוס' בע"ג (ד' ס"ו) ורבא אמר לך הא פני ר"מ היא וא"ת א"כ מאי אירי' מיני מתיקה דאמר חזקי' אפי' בלא מיני מתיקה נמי מצטרפין משום דכל מה שתיעבתי לך כו' לכן נראה לרבא דמוקי לה כר"מ איתא לחזקי' ואע"ג דאמר ר"מ כל איסורים שבתורה מצטרפים ואפי' בלא מיני מתיקה משום דדריש כל מה שתיעבתי לך כו' ה"מ באיסורים בעין אז ודאי מצטרפין חצי זית מזה וחצי זית מזה לחייב אפי' אינם שוים במתיקה אבל כשהם מעורבין בתבשיל שאינם בעין כי ההיא דתבלין שנים וג' כו' מיירי שמתבל בהם הקדירה אפי' ר"מ מודה לחזקי' דדווקא במיני מתיקה מצטרפין כגון שיש למתק הקדירה אבל אם אינם שוים במתיקה לא מצטרפין כיון דאין שוין בנתינת טעם ואיפשר דע"כ אמר מצטרפין בין לאיסור בין כדי ליתן טעם (והיינו דווקא במיני מתיקה וכמו דאמר בירושלמי (פ"ב דערלה) ניחא שני שמות ממין א' שני מינים משם אחד ר' אבהו בשם ר"א במיני מתיקה אין בין בהתרי' (פי' למלקות דלא בעי שיהא דווקא מיני מתיקה לפי מה שכתבו התוס' אך העיקר כגירסת שנות אלי'):

הלכה ט

קטע ב

דף ז' חתיכה של ק"ק ושל פיגול שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ר"ש מתיר לזרים ולכהנים כו' ואמרינן שם תני של פיגול ושל נותר ושל קדשים קלים

(צ"ל של קדשים קלים) א"ר יונה לא אמר אלא קדשים קלים פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הם לא אמר אלא פיגול ונותר דבר שאין זריקתו מתירתו בקדשי קדשים הא בקדשים קלים הואיל והם מותרים לאחר זריקה אפילו לפני זריקה אין לוקין עליהם משום זרות אמר ר' יוסי לא אמרו אלא קדשים קלים פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הם לאיזה דבר נאמר פיגול ונותר להוציא קדשים קלים לאחר זריקה הא לפני זריקה הואיל ואסורין בקדשים קלים לוקין עליהם משום זרות א"ר אבין לישן מתניתא מסייע לר' יוסי נדבותיך זו תודה ושלמים שאם אכל מהם לפני זריקות דמים לוקה עכ"ל:

הנה המפרש מהרא"פ פירש בדחוקים ע"כ צריך לבארו. והנה בספרי א"ה (דרוש א') ביארתי שם הירושלמי עיי"ש וכעת נבאר קצת באופן אחר והוא דתנן חתיכה של קדשי קדשים ושל פיגול שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ור"ש מתיר לזרים ולכהנים (פי' דרבנן אסרו לזרים מפני שס"ל דב' וג' שמות מצטרפין לאסור ור"ש לטעמיה דס"ל דאין ב' שמות מצטרפין ע"כ אינו מצטרף חתיכה של ק"ק עם הפיגול לאסור לזרים וע"כ החתיכות של חולין מבטל הפיגול והק"ק משום שאין מצטרפין:

ובזה יתבאר הירושלמי תני של פיגול ושל נותר ושל קדשים קלים אמר ר' יונה לא אמר אלא קדשים קלים ופיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הם כו' והוא דצריך לבאר דמ"ט תני של פיגול ושל נותר של קדשים קלים דמשמע דבקדשי קדשים הפיגול והנותר מצטרפין לאיסור קדשים והטעם משום דבנותר של ק"ק אע"ג דאיכא איסור נותר אעפ"כ כיון דתחילה היה אסור לזרים משום וזר לא יאכל כי קודש הוא א"כ לא פקע איסור זרות וא"כ מצטרפין הלאו דאיסור זרות ללאו דזרות של קדשים אבל בקדשים קלים כיון דתחילה היה מותר לזרים ע"כ כיון שנעשה נותר לא חל עליו רק איסור נותר בלבד ע"כ אין מצטרפין להקדשי קדשים וע"כ ניחא הא דתני ברייתא בנותר בשל קדשי קלים דבקדשי קדשים ודאי מצטרף הנותר מחמת שיש בזה הלאו דזרות ג"כ:

אך בפיגול צריך לבאר דמ"ש דווקא בקדשים קלים דלכאורה אי אמרינן דבחטאת אם אכל לפני זריקת דמים לוקה עליהם משום זרות ודלא כמו דאמרינן במכות (ד' י"ח) אמר רב גידל אמר רב זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור מ"ט דאמר קרא ואכלו אותם אשר כופר בהם כל היכא דקרינן ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן בי' וכל זר לא יאכל קודש וכל היכא דלא קרינן ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינן בי' וכל זר לא יאכל וא"כ כיון דקודם זריקה ליכא הלאו דוכל זר לא יאכל קודש משום דלא קרינן בי' ואכלו אותם אשר כופר בהם ולא קרינן בי' וכל זר לא יאכל קודש א"כ לאחר זריקה בפיגול נמי ליכא לאו דוכל זר לא יאכל קודש וליכא רק האיסור של פיגול וא"כ אפילו בקדשי

קדשים לא מצטרפי אלא ודאי דבקדשי קדשים אמרינן דאיכא קודם זריקה הלאו דוכל זר לא יאכל קודש וע"כ לאחר זריקה נמי איכא הלאו דלכל זר לא יאכל קודש מלבד הלאו דפיגול א"כ בקדשים קלים נמי איפשר דאיכא הלאו דוכל זר לא יאכל קודש כיון דקודם זריקה שלא הותר לזרים נמי היה הלאו דוכל זר לא יאכל קודש וע"כ אף שלאחר זריקה הותר לזרים היינו דווקא בזריקה כשירה אבל לא בזריקה פסולה וא"כ עדיין לא פקע הלאו דוכל זר לא יאכל קודש ועייןבמנחות (ד' ע"ד) בעי רבינא כהן שאכל מן האימורים מהו לאו דזרות לא קא מיבעי לי' ומה שכתבו התוספות שם ודוק:

וע"כ אמר ר' יונה לא אמר אלא קדשים קלים פיגול ונותר ונ"ל דשגרת לישנא הוא הא דקאמר פיגול ונותר או שהוא ט"ס וצ"ל (האי פיגול לאחר זריקה לא כלפני זריקה הם) פי' כיון דהיה זריקת פיגול ע"כ לא הועיל ולאחר זריקה הוי כלפני זריקה לא אמר אלא פיגול דבר שאין זריקתו מתירתו [פי' שאין הזריקה מתרת את הלאו של זרות שהיה מתחילה] בקדשי קדשים (פי' בקדשי קדשים אין הזריקה מתרת את הלאו שהיה מתחילה אבל בקדשים קלים אעפ"י שאין הזריקה מתרת את הלאו שהיה מתחילה אעפ"כ ליכא הלאו דאיסור זרות בקדשים קלים משום שאפי' קודם הזריקה נמי לא היה הלאו של זרות וכמו שפירש"י במכות (ד' י"ז) שאין בו אזהרה מפורשת במקום אחר אלא עשה בלבד ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל וכמו דאמרינן בסנהדרין (ד' ס"ג) דבר אחר לא תאכלו על הדם לא תאכלו ועדיין דם במזרק אבל בקדשי קדשים יש הלאו דזרות כמו דאמרינן במכות (ד' י"ח) ולילקי נמי משום לאו דוכל זר לא יאכל קודש ופירש"י דכתיב במילואים ומדכתיב כי קודש הם ונתן טעם לדבר לפי שהן קדשי קדשים להזהיר את הזר על כל קדשי קדשים] וע"כ איפשר דס"ל דיש הלאו קודם זריקה נמי וע"כ אפילו זריקת פיגול נמי אינה מתרת הלאו דזרות שהיה מתחילה וכמו דאמרינן במנחות (ף מ"ז) אמר רב גידל אמר רב אינה מביאה לידי מעילה ואינו מוציא מידי מעילה וע"כ בקדשי קדשים איכא הלאו דזרות שהיה מתחילה משא"כ בקדשים קלים לא היה אפי' קודם זריקה נמי הלאו דזרות רק הלאו דלא תאכלו על הדם לא תאכלו הבשר ועדיין דם במזרק וע"כ אינה מצטרף ללאו דזרות דקדשי קדשים:

אך ר' יוסי פליג ע"ז וכמו דאמרינן שם אמר ר' יוסי לא אמר אלא קדשים קלים ופי' דע"כ לא אמר פיגול רק של קדשים קלים והוא משום דבקדשי קדשים בודאי איכא הלאו דזרות חוץ מאיסור של פיגול וע"כ מצטרפים] אך שר' יוסי חולק עליו בקדשים קלים דאעפ"י שלאחר זריקה הותר לזרים אעפ"כ קודם זריקה לוקין עליהם משום זרות

דבקדשים קלים איכא לאו דזרות ג"כ וע"כ לוקה ע"ז ודלא כמו דאמרינן בסנהדרין (ד' ס"ג) דזה נפקא לן מדכתיב לא תאכלו על הדם לא תאכלו בשר ועדיין דם במזרק:

וע"כ אמר ר' יוסי לא אמרו אלא קדשים קלים פיגול ונותר לאחר זריקה לא כלפני זריקה הם פי' בניחותא דאעפ"י שקודם זריקה לוקין על קדשים קלים משום זרות אעפ"כ לאחר זריקת פיגול אינו לוקה עליהם משום זרות רק משום פיגול לחוד] וע"ז אומר לאיזה דבר נאמר פיגול ונותר להוציא קדשים קלים לאחר זריקה. שלאחר זריקה כיון שהזריקה מתרת ע"כ אפילו זריקת פיגול נמי מוציא מידי הלאו דזרות] הא לפני זריקה הואיל ואסורין בקדשים קלים לוקין עליהם משום זרות רק לאחר זריקה אין לוקין עליהם משו' זרות וכמו דאמרינן במנחות (ד' מ"ז) לענין מעילה אמר רב גידל אמר רב אינה מביאה לידי מעילה ואינו מוציא מידי מעילה כו' ואמרינן התם לאו איתותב דרב גידל וכמו דאמרינן במעילה (ד' ז') כל לאפוקי מידי מעילה אפילו שלא כתיקונה מפקיע מידי מעילה והכא נמי אעפ"י שהיא זריקת פיגול אפ"ה מוציאה מן הלאו דזרות. אבל לעולם קודם זריקה לוקין על קדשים קלים משום לאו דזרות:

וע"כ אמר ר' אבין לישן מתניתא מסייע לר' יוסי נדבותיך זו תודה ושלמים שאם אכל מהם לפני זריקת דמים לוקה [והיא ברייתא במכות (ד' י"ז) ופירש"י שאין בו אזהרה מפורשת אלא עשה בלבד ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל] ושיטת הירושלמי דזה בא להורות דאיכא לאו של זרות אפילו קודם זריקה נמי והא דקאמר לוקה הוא משום לאו דזרות וע"כ צריך לומר דזריקת פיגול מוציא מידי לאו דזרות דאל"ה היו מצטרפים לאו דזרות דקדשי קדשים עם הלאו דזרות של קדשים קלים דגלי לן קרא דבקדשים קלים איכא לפני זריקה הלאו דזרות. ובש"ס דילן לא משמע הכי דאמרינן במכות (ד' י"ז) אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה לוקה חמש ופריך ולילקי נמי משום לאו דוכל זר לא אכל קודש כו' אלמא דמה שלוקין על תודה ושלמים לפני זר קה הוא לאו מיוחד ואינו משום לאו דזרות וע"כ פריך ולילקי נמי משום לאו דוכל זר לא יאכל קודש ועיין בס' א"ה (ד' א') והמפרש מהרא"פ נדחק מאוד בזה הירו' וכמו שביארתי כן נ"ל:

קטע ד

עוד שם בירושלמי ר"ש ב"ל אמר במחלוקת ר' יוחנן אמר ד"ה וקשי' על דרשב"ל לא כן סברין מימר כולהון לשון תרומה מצטרפין וכא יצטרפו כולהון לשון טומאה ולשון זרות סבר רשב"ל כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קודש ושל פיגול ושל נותר שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרין והנה המפרש מהרא"פ פירש דלא גרס הש"ס

במתניתין דברי ר"ש ואמר שהוא ג"כ במחלוקת ור"מ היא אבל ר"ש מתיר ור"י אמר דאתי ככ"ע והוא דחוק מאוד כמו שיראה המעיין שם]:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה וע"כ נ"ל לבאר דקאי על הא דתנן בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבשלו עם בשר תאוה אסור לטמאים (דבשר קדשי קדשים אסור אף לטהורים ובשר קדשים קלים מותר לזרים טהורים ואסור לטמאים ובשלן עם בשר תאוה ש בשר חולין) דשרי אף לטמאים ויש בו לבטל כל א' וא' בפני עצמו מצטרפים לאסור אף לטמאים אפילו לר"ש דקדשי קדשים וקדשים קלים שם א' להם לענין טומאה כדאמרינן בריש פרקין דתרומה וחלה וביכורים מצטרפין ומותר לזרים טהורים אפי' לרבנן דקדשי קדשים אין בהם כדי לאסור):

וע"ז אמר ר"ש ב"ל אמר במחלוקת (פי' דגם על זה פליג ר"ש ומתיר אף לטמאים דלא מצטרפי קדשי קדשים עם קדשים קלים וחכמים אוסרין ור' יוחנן אמר ד"ה דבזה אפילו ר"ש מודה וע"כ פריך וקשי' על דרשב"ל לא כן סברין מימר כולהון לשון תרומה מצטרפין (פי' כמו דתנן דתרומה וחלה וביכורים מצטרפין דהכל שם א' והכי נמי הכל שם טומאה ומצטרפין אף לר"ש והכא נמי כולהון לשון טומאה ולשון זרות) [פי' אע"ג דבקדשי קדשים יש נמי איסור זרות לזרים אפילו הכא חל ע"ז איסור טומאה וא"כ מצטרפין לענין טומאה]:

וע"ז אומר סבר, רשב"ל כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קודש ושל פיגול ושל נותר (והוא ט"ס וצ"ל) חתיכה של קדשי קדשים ושל קדשים קלים שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר [פי' אפילו לטמאים] וחכמים אוסרים. והטעם דאעפ"י דכולהון לשון טומאה מצטרפין אפילו לר"ש אעפ"כ כיון דר"ש לית לי' איסור כולל כמו דאיתא בשבועות (ד' כ"ד) דר"ש ס"ל האוכל נבילות ביוה"כ פטור וא"כ לא חל איסור טומאה על איסור זרות דקדשים וא"כ לא מצטרפים איסור זרות של קדשי קדשים לאיסור טומאה של קדשים קלים אם נטמא אח"כ:

וכן הקשו התוספות בזבחים (ד' מ"ה) דאמרינן שם ר"ש מחייב בדבר שדרכו לאכול אבל העצים והלבונה והקטורת אין חייבים עליהם משום טומאה וכתבו התוספות וא"ת מאי אירי' משום דאין נאכלים תיפוק לי' דאין איסור טומאה חל עליהם דהא יש בהם מעילה ור"ש היא דאמר אין פיגול בעולין ואין נותר בעולין עיי"ש כו'. ויש לומר דתנא דר"ש דהכא סבר לה כההיא תנא דר"ש התם דאמר יש פיגול בעולין ויש נותר בעולין כו'. וזה אין להקשות למ"ד דאין איסור חל על איסור בקדשים ל"ל קרא בדם למעוטי מנותר

וטמא דהא איצטריך להביא שתי שערות אח"כ דהוי כבת אחת כדפרישנא ומיהו למאי דבעי למימרא בפ' ד' אחין (דף ל"ג) דר"ש אפילו בבת אחת לית ליה קשה עכ"ל:

והנה הא שכתבו התוספות דהאי תנא סבר דתנא דסובר אליבא דר' שמעון דיש פיגול בעולין ויש נותרבעולין והוא כמו דאמרינן בכריתות (ד' כ"ג) אלא בקדשים גלי רחמנא דאתי איסור חל על איסור דתני אשר לה' לרבות את האימורין ואימורין קאי עלייהו באיסור חלב ואתי איסור טומאה וחייל עלה כו' ופירש"י ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' לרבות אימורין שאם אכלן בטומאת הגוף חייב כרת כו' אלא תנאי היא ואליבא דר"ש דאיכא דאמרי בקדשים איסור חל על איסור ואיכא דאמרי בקדשים אין איסור חל על איסור וא"כ איפשר לומר דרשב"ל ס"ל דלר"ש אפילו בקדשים אין איסור חל על איסור וא"כ לא חל איסור טומאה על איסור זרות דקדשים ואע"ג שהוא כולל דהא כיון דנטמא נאסר בקדשים קלים אך ר"ש לית ליה כולל. וע"כ לא מצטרף:

וע"כ אומר הירושלמי סבר רשב"ל כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קדשי קדשים ושל קדשים קלים שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרים ובר קפרא לטעמי' דהא ביבמות (ד' ל"ג) בזר ששימש בטומאה ובזר שאכל מליקה פליגי שם אליבא דר' שמעון אלמא דבר קפרא סבירא ליה אליבא דר"ש דאפילו בקדשים נמי אין איסור חל על איסור:

וע"כ יש לומר דר' יוחנן ור"ל אזלו לטעמיי' דאמרינן שם בכריתות (דף כ"ג שם) ולמ"ד בקדשים אין איסור חל על איסור כל חלב לה' מאי עביד לה מוקי לה בולדי קדשים דקסברי ולדות קדשים בהויתן הם קדושים וע"כ חל איסור מעילה על איסור חלב משום דהוי בת אחת חלב עם מעילה והקשו שם התוס' דהא איסור חלב קדים ממעי אמו דהכי אמר ר' יוחנן בחולין (דף ע"ה) תלש חלב מבן ט' חי חלבו כחלב בהמה דחדשים גרמי ולא אוירא ותירצו דנהי דלא בעי אוירא שיצא לחוץ אלא מ"מ בעינן אוירא דחלב שיצא החלב לחוץ וממעי אמו לא חיילי. וא"כ איפשר לומר דהירושלמי לא סבר כשיטת הש"ס דילן וא"כ יש לומר דר' יוחנן ור"ל אזלי לטעמייהו דאמרינן שם כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל ר' יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רשב"ל אמר חלבו כחלב חי' חדשים ואוירא גרמי וע"כ לר' יוחנן מוכרח לומר דסובר ר' שמעון דאיסור חל על איסור בקדשים דהא איסור חלב קדים ממעי אמו (והירושלמי סובר דלר' יוחנן לא בעינן אוירא כלל וא"כ איסור חלב קדים ממעי אמו וא"כ ע"כ מודה ר' שמעון דבקדשים איסור חל על איסור אבל רשב"ל לטעמי' שסובר

דחדשים ואוירא גרמי וע"כ אתי בבת אחת ובבת אחת מודה ר' שמעון דחל וע"כ סובר רשב"ל דאפי' בקדשים נמי ס"ל לר' שמעון דאין איסור חל על איסור)
וכ"ת א"כ נימא דר"ש ס"ל דולדות קדשים ממעי אמן הם קדושים אך התוס' הכריחו בנדה (דף מ"א) דר"ש ס"ל דולדי קדשים בהויתן הם קדושים דהא קאמר ר"ש שם עולה אין לי אלא עולה כשירה כו' יכול שאני מרבה את הרובע כו' ואתנן ומחיר כו' והוכיחו שם התוס' דר"ש ס"ל בהויתן הם קדושים דהא זאת מיבעי לי' לבהמת קדשים ובהמת קדשים אין אתנן חל עליהם אלא אי אמרינן בהויתן הם קדושים:
וע"כ ר"ל לטעמי' שסובר דבחלב חדשים ואוירא גרמי וע"כ סובר ר"ל דאפי' בקדשים נמי פליג ר"ש שאין אחע"א ורק בחלב ומעילה בב"א קא אתי וע"כ חל אבל באמת ס"ל לר' שמעון דאפי' בקדשים נמי אין איסור חל על איסור:
וע"כ אומר הירושלמי רשב"ל סובר כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קדשי קדשים ושל קדשים קלים (כצ"ל) שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרין ומשום דר"ל ס"ל דאפי' בקדשים נמי ס"ל לר"ש דאין איסור חל על איסור וכמו בר קפרא שסובר נמי דר"ש ס"ל דאפי' בקדשים נמי אין אחע"א [וכמו דאיתא ביבמות (דף ל"ג)]:
אך לכאורה לפי מה שביארתי דר"ל לטעמי' דס"ל דחלב חדשים ואוירא גרמי וע"כ אתי חלב ומעילה בב"א אבל אם לא אתי בב"א, אפי' בקדשים נמי לא אמרינן דאתי איסור וחל על איסור וא"כ איך אמרינן בירושלמי דס"ל כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קדשי קדשים כו' הא בר קפרא סובר דאפי' בבת אחת לא חל:
אך איפשר לומר דהירושלמי לטעמי' דאמרינן בירושלמי (פ"ב דשבת ה"ה) זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה ר' חייא רובה אמר שתים כו' וא"כ קשה דמ"ט אמרינן ביבמות (דף ל"ג) דפליגי בזר שאכל מליקה ובירושלמי אמרינן דלא פליגי רק בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה. ע"כ איפשר לומר שהוא כמו דאמרינן ביבמות (שם) מיתיבי זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה יש כאן משום זרות ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה דברי ר' יוסי ור"ש אומר אין כאן אלא משום זרות ובעל מום בלבד ואלו מליקה שיירא למאן שיירא אילימא לר' יוסי השתא ר' יוסי באיסור כולל מיחייב שתים באיסור ב"א מיבעי' אלא לאו לר' שמעון ובאיסור כולל הוא דפטור אבל באיסור בבת אחת מיחייב וכמו דאמרינן שם אלא מליקה בבת אחת הוא דמשכחת לה באיסור כולל לא משכחת לה וא"כ כיון דבירושלמי לא חשיב אלא ב' דברים זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה ולא זר שאכל מליקה וכן מביא שם הברייתא דאמרינן התם אמרינן יצא לחוץ ונלמד נפקון ושמעון ר' יוסי אמר

שתים ורבי שמעון אמר אחת ואם כן לא קא חשיב נמי זר שאכל מליקה אלמא דבבת אחת אפי' ר"ש מודה אפילו לבר קפרא.

ובזה שביארתי דרשב"ל סובר דר' שמעון ס"ל דאין אחע"א בכולל אפי' בקדשים ג"כ בזה יתבאר הירושלמי (פ"ט דפסחים ה' ד') תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר מ"ט דר"ש והבשר כל טהור יאכל בשר את שהוא מותר לטהורים חייבין עלי' משום טומאה יצא פסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות ונדות ויולדות את שאינו מותר לטהורים אין חייבין עלי' משום טומאה. (ופי' הק"ע את שהוא מותר לטהורים כלומר שנאכל לטהורים דווקא ולא לטמאים את שאינו מותר לטהורים אעפ"י שנעשה בטהרה אין חייבים עלי' משום טומאה) אכל עולה אכל אימורים מאחר שאין מותר לטהורים אין חייבים עלי' משום טומאה. ופי' הק"ע אכל עולה או אימורים של שאר זבחים בטומאה מאחר שאין מותרים לזרים שהן נשרפין ע"ג המזבח אין חייבים עליהם משום טומאה ואין בהם אלא קרבן מעילה עכ"ל:

והנה בספרי א"ה (דרוש א') הקשיתי מהא דאמרינן בכריתו' (דף י"ד) יש אוכל אכילה אחת וחייבין עלי' ד' חטאות ואשם א' טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשים כו' אלמא דאימורים חייבין עלי' משום טומאה וכן אמרינן בחולין (דף קט"ו) חומר בחלב מבדם כו' חומר בחלב שהחלב מועלין בו וחייבין עלי' משום פיגול ונותר וטמא וכן כתבו התוס' בפסחים (דף כ"ד) בד"ה לרבות את האימורים דסד"א אין חייבים עליהם משום טומאה להכי איצטריך לרבויינהו וע"ש שביארתי דהירושלמי קאי אליבא דר"ש שמביא תחילה דקאמר פסח הבא בטומאה ר"מ מחייב ור"ש פוטר. וע"כ אמר אליבא דר"ש אכל עולה אכל אימורים מאחר שאין מותר לטהורים אין חייבים עלי' משום טומאה. ור"ש לטעמי' דס"ל בכריתות (דף כ"ג) דאין פיגול בעולין ואין נותר בעולין משום דאין איסור חל על איסור אפי' בכולל נמי וכן הקשו התוס' בזבחים (דף מ"ה) בד"ה אבל העצים והלבונה. והקשו מאי אירי' משום דאין נאכלים תיפוק לי' דאין איסור טומאה חל עליהם דהא יש בהם מעילה ור"ש ס"ל דאין פיגול בעולין ואין נותר בעולין כו' ע"ש. וא"כ ס"ל ר"ש דאין טומאה חל על עולה או על אימורין וע"כ קאמר בירושלמי אכל עולה אכל אימורין מאחר שאין מותר לטהורים אין חייבין עליהם ור"ש לטעמי' דאמר אין פיגול בעולין ואין נותר בעולין והק"ע לא הרגיש בכל זה עכ"פ מוכח דר"ש ס"ל דאין איסור חל על איסור בקדשים נמי. והוא כמו שביארתי לר"ל דע"כ ס"ל דהא דתנן בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבשלו עם בשר תאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים

דבמחלוקת היא דלר"ש אין איסור טומאה חל עלאיסור זרות וא"כ מצטרפים החתיכות של קדשים קלים עם החתיכות וע"כ נאכל אף לטמאים:

אך לכאורה יש להקשות. דא"כ כיון דהא דמתבטל החתיכה של קדשי קדשים בהחתיכה של קדשים קלים והחתיכות הוא משום דאין איסור טומאה חל על איסור זרות וא"כ כיון דאיסור זרות מתבטל. א"כ חל ע"ז איסור טומאה. ויצטרפו קדשי קדשים וקדשים קלים לענין איסור טומאה וכמו דאמרינן ביבמות (דף ל"ב) לר"ש לענין איסור אחות איסור מתלי תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל. זה אינו כיון דכבר נתבטל תחילה א"כ לא חייל אח"כ דכמו דליתא דמי'.

אך שעדיין צריך לבאר דא"כ הא דקאמר רשב"ל במחלוק' היינו דווקא באם נטמא אח"כ דאז לא חל איסור טומאה על איסור זרות אבל אם נטמא מקודם אפי' לר"ש נמי אסור כיון דאז חל בב"א איסור זרות ואיסור טומאה ע"כ נראה לי לבאר דאפי' אם נטמא מקודם נמי לא חל איסור טומאה על איסור זרות והוא משום דאיסור זרות חל מיד כשנשחטה. כיון דפקע מן החטאת איסור מעילה א"כ חל מיד איסור זרות אי אמרינן דהיתר זריקה שנינו במעילה (דף ה') וא"כ כיון דפקע מעילה והטעם דאמרינן דהיתר זריקה שנינו (פי' כיון דעומד לזרוק הוי כמו שהותר לכהנים וכל שיש היתר לכהנים אין מועלין. וע"כ חל מיד איסור זרות):

[**ועיין** בתוס' יבמות (ד' ל"ג) בד"ה אלא מליקה בבת אחת כו' וכתבו דאיסור זרות לא חל עד אחר זריקה שיש היתר לכהנים. ואפי' לבר קפרא דאמר היתר זריקה שנינו ומשנראה לזריקה נפיק מידי מעילה. מ"מ איסור איכא עד שיזרוק (והוא כמו דאמרין במכות (ד' י"ח) דכל היכא דקרינן בי' ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן בי' וכל זר לא יאכל קודש ומשמע להו דאפי' לבר קפרא דאמר דהיתר זריקה שנינו פי' ונפיק מידי מעילה דהוי כמו שהותר לכהנים. אפ"ה לא קרינן בי' וכל זר לא יאכל קודש עד אחר הזריקה ממש. וע"כ כתבו דאעפ"י דנפיק מידי מעילה אעפ"כ איסור איכא):

אבל הירושלמי איפשר לומר שסובר דלבר קפרא שאומר דהיתר זריקה שנינו. וא"כ כיון שנשחט ועומד לזרוק נפיק מידי מעילה [ועוד איפשר דסובר דהיתר שחיטה שנינו א"כ מיד שנשחט נפיק מידי מעילה וע"כ כיון דאמרינן שזה הוי כמו שיש היתר לכהנים. ע"כ חל הלאו דזרות (ועוד איפשר דלא ס"ל לר"ל כמו דאמר רב דזר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה שפטור מ"ט דאמר קרא ואכלו אותם אשר כופר בהם כל היכא דקרינן ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן בי' וזר לא יאכל כו')

והכי משמע בירושלמי (פ"ב דשבת ה' ה') זר ששימש במקדש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה ר' חייא רובה אמר שתים בר קפרא אמר אחת כו' והא מליקה עד שלא נמלקה אסורה לזה ולזה משנמלקה אסורה לזרים ומותרת לכהנים. א"ל שני' היא דכתיב וכל זר לא יאכל קודש. וא"כ משמע מהירושלמי דכיון שנמלקה חל עלה הלאו דוכל זר לא יאכל קודש (ודוחק לומר דזה קאי לאח"כ ונבילה נמי לא חל מיד דלא חל על איסור מעילה כמו שכתבו התוס')]:

וא"כ כיון שחל איסור זרות מיד לבר קפרא דאמר דהיתר זריקה שנינו. וטומאה לא חל אלא עד אחר זריק' וכמו דאמרינן בירושלמי שהבאתי לעיל מ"ט דר"ש והבשר כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים את שהוא מותר לטהורין חייבין עלי' משום טומאה יצא כו' אכל עולה אכל אימורים מאחר שאינו מותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה (לר"ש) וכמו דאמרינן במנחות (דף כ"ח) יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים חייבין עליהם משו' טומאה ת"ל כל טהור יאכל בשר הניתר לטהורים חייבים עלי' משום טומאה ושאינו ניתר לטהורים אין חייבים עלי' משום טומאה (ופי' רש"י יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לפני זריקה בטומאת הגוף יהיו חייבין עליו כרת ובתורת כהנים מצאתי כו' יכול יהיו חייבין משום טומאת הגוף לפני זריק' ובבשר טהור קא מיירי. עוד שם ברש"י ושאינו ניתר לטהורי' כגון אם אכל אפי' בשר טהור בטומאת הגוף קודם זריק' דם עדיין לא היה ניתרת לטהורים דזריקה היא המתרת כו').

וא"כ כיון דאיסור דטמאים אינו חל קודם זריקה רק לאחר זריקה. א"כ בחטאת חל איסור זרות מתחילה וע"כ לר"ש לא חל איסור דטמאים אח"כ משום דר"ש ס"ל דאין אחע"א אלא בכולל ולא במוסיף וע"כ סובר ר"ש דמותר נמי לטמאים ומשום דעל ק"ק לא חל איסור של טמאים לזרים וע"כ ס"ל כיון דקדשים קלים מותרי' לזרים וחל עליהם איסור טמאים. ועל קדשי קדשים לא חל איסור טומאה וא"כ ה"ל ב' שמות ולא מצטרפים לר"ש:

אך זהו דווקא אליבא דבר קפרא דס"ל במעילה (דף ה') דהיתר שחיטה שנינו. אבל לר' יוחנן דס"ל במעילה (דף ה') דהיתר אכילה שנינו. וא"כ אינו יוצא מידו עד שעת היתר אכילה. וא"כ חל בבת אחת לאחר זריקה לאו דזרות ולאו דטומאה. וע"כ אמרינן בירושלמי רשב"ל אמר במחלוקת ר"י אמר דברי הכל. וקשי' על דרשב"ל לא כן סברין מימר כולהון לשון תרומה מצטרפין וכא יצטרפו כולהון לשון טומאה (ולשון זרות הוא ט"ס) וע"ז משני סבר רשב"ל כהדא דתני בר קפרא חתיכה של קדשי קדשים ושל ק"ק שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרין. (פי' דרשב"ל סובר כבר קפרא דר"ש

חולק על סיפא דבשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבשלו עם בשר תאוה דאסור לטמאים דר"ש ס"ל דמותר לטמאים דס"ל אין איסור חל על איסור ואיסור זרות חל מיד דנפיק מידי מעילה דהיינו היתר שחיטה שנינו וע"כ לא חל אח"כ על קדשי קדשים לזרים איסורא דטמאים אבל ר' יוחנן לטעמי' דס"ל בפ"ק דמעילה (דף ה') דהיתר אכילה שנינו וא"כ איסור זרות לא חל עד אחר זריקה (דנפיק מידי מעילה) ואז חל איסור דטמאים ג"כ דהוי בת אחת כיון שהוא לאחר זריקה ובבת אחת ר"ש מודה וע"כ ס"ל לר"י דסיפא אתי כד"ה. דאפי' לר"ש בבשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבשלו עם בשר תאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים ודוק:

פרק ג

הלכה ב

קטע ג

ר' יוסי ב"ר בון אמר לה בשם ר' יוחנן כו' צמר בכור שטרפו בטל ברוב איתיבי' ר' חיי' ציפוראה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הודה אילולי דאמר ר' יסא ולא מתניתא היא האורג מלא הסיט מצמר הבגד ידלק הבגד (פי' וא"כ חזינן דאפי' באיסורי הנאה בטל רק אם הוא מלא הסיט) א"ל אילו איתתבת תמן יאות (פי' אלו הי' מקש' תמן בע"ג דאמרינן שם בע"ג (פ"ה ה' י"ב) ר' יוסי בשם ר' חנינא בעי איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף והתנינן שור הנסקל תיפתר בחתיכות (פי' מטעם חתיכה ראוי' להתכבד) והא תנינן ציפורי מצורע תיפתר ציפור בציפורין (פי' הוי דבר חשוב) והא תנינן שער נזיר אית לך מימר ציפור בציפורין כד מטי' לערלה התיב ר' יעקב קומי ר' יוסי והא תנינן האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד משער נזיר מפטר חמור בשק ידלק השק) א"ל אלו איתתבת תמן (כצ"ל) יאות (פי' אם הי' מקשה בע"ג בעת דאיבעי לה ר' יוסי הי' חידוש אבל עכשיו דמטית לערלה והקשית מערלה דדווקא מלא הסיט אבל בלא"ה אפי' איסורי הנאה נמי בטל ברוב אין זה חידוש):

וכבר ביארתי זה בספרי ע"י (ס' י"ח) דאיפשר לומר דכונתו דאיסורי הנאה לא בטיל היינו הנאה בבת אחת מכל התערובות וכמו דאמרינן בפ"ג דבכורות (ד' כ"ג) אמר ריב"ח טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא דטומאה כמאן דאיתא דמי' וע"כ מטמא במשא דהא מ"מ הוא נושא את הטומאה וכמו שכתב המ"ל (פ"א מה' מטמא משכב ומושב) דדווקא באכילה שייך ביטול משום משהו ומשהו שיורד לבית הבליעה אמרינן דהתירא נחית וכן גבי מגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע אבל כל שהוא בבת אחת דמי לטומאת משא ומה

שהקשה מהסוגי' בסוף תמורה (דף ל"ד) דפריך וליבטל ברובא ומשני בציפרתא דחה הרמב"ם מהלכה שהרמב"ם לא הביא הסוגי' בציפרתא ואיפשר דסמך על הירושלמי דפריך והא תנינן שער נזיר אית לך מימר ציפור בציפורין והטעם כיון דמתהני בבת אחת דמי לטומאת משא עיין שם.

ובירושל' פ"ה דתרומו' דאמ' ריב"ח נבי' בטילה בשחוט'בטל מגעה והסיטה לא בטל לפי שאיפשר לשחוטה שתעשה נבילה (צ"ל שא"א לשחוטה שתעשה נבילה כו') וע"כ בטל מגעה דהוי מין בשאינו מינו אבל מ"מ לענין משא לא בטיל דטומאה לענין משא כמאן דאיתא דמי דהא מ"מ הוא נושא וע"כ ריב"ח לטעמי' אזיל דמיבעי לי' באיסורי הנאה אם בטל ברוב דדמי לטומאת משא דהא מכל מקום הוא מתהנה:

ובזה שביארתי דאיסורי הנאה דמי לטומאת משא דמ"מ הוא מתהנה איפשר לבאר הירושלמי דאמרינן בע"ג (פ"ה ה' א') יי"נ אסור ואסור בכל שהוא יין ביין ומים במים כל שהוא יין במים ומים ביין בנותן טעם זה הכלל מין במינו כל שהוא ושלא במינו בנותן טעם חזקי' אמר הדא דתימא במקום שאין המים נמכרים במדה אבל במקום שהמים נמכרים במדה כיין ביין הם. והירושל' הזה הוא תמוה דמאי תלוי במה דמים נמכרים במדה והפ"מ כתב כיון דנמכרים במדה וע"כ חשובים הם כמו יין ונותנים עליהם חומרא של יין ביין. והוא תמוה דהא עיקר הטעם תלוי אם הוא מין במינו או מין בשאינו מינו אבל אי אמרינן דאיסורי הנאה דמי לטומאת משא דמ"מ מתהנה וע"כ אפי' במין בשאינו מינו דהטעם בטל מ"מ לא בטיל מצד דהוא איסורי הנאה ולגבי איסורי הנאה לא שייך ביטול ואיפשר דחזקי' ס"ל דאיסורי הנאה אינו בטל ברוב וע"כ אם נתערב יין במים ונתבטל המדה א"כ הוא מתהנה מהיין דהא הגדיל המדה רק אם אינם נמכרים במדה א"כ ליכא הנאה ביין במים ומים ביין איפשר לומר דלא הוי הנאה מה שהגדיל המדה ע"י המים דהא יכול לערב במים של היתר אבל אם נמכר במדה א"כ מתהנה ע"י המים של איסור כיון דנמכר במדה ודוק:

וכ"ת א"כ בכל איסורי הנאה נמי צ"ל דאינו בטל ברוב דדמי לטומאת משא דכמאן דאיתא דמי'. ע"כ נראה לי לבאר עפ"י הירושלמי דאיתא לעיל בערלה (פ"ב) וכן בפ"ה דע"ג (ה' י"א) חזקי' אמר כוס שמזגו מאיסור ומהיתר ונפל איסור בסוף איסור. והיתר בסוף היתר. והנה הפ"מ פירש בע"ג דמבואר בירושלמי דפי' רש"י דלחזקי' תלוי האיסור וההיתר בנפילת האיסור בסוף או בתחילה כו' עיי"ש. ואיפשר לומר דהטעם כמו שהאריכו בזה האחרונים אי אמרינן דהיתר בהיתר בטל. וע"כ איפשר לומר דאם נתערב תחילה יין של היתר במים ע"כ כיון דשניהם היתר ע"כ לא בטיל. וע"כ אם נפל אח"כ יי"נ מצא מין את

מינו וניעור. אבל אם נפל איסור בתחילה. ע"כ כיון שבטל האיסור דהיינו יי"נ במים. וע"כ אפי' אם נפל אח"כ יין של היתר לא אמרין דמצא מין את מינו וניעור. ואמרין התם אמר ר' שמואל דר' אליעזר היא דר' אליעזר אמר אחר אחרון אני בא [ואיפשר לומר דהטעם של ר' אליעזר הוא ג"כ מהאי טעמא דאם נפל איסור תחילה ואין בו כדי להחמיץ א"כ נתבטל. וע"כ אעפ"י שנפל היתר לבסוף ונצטרפו וחימצו אעפ"כ האיסור נתבטל מקודם. וע"כ מותר לר"א אעפ"י דס"ל לשיטת הירושלמי דזו"ז גורם אסור משא"כ אם נפל איסור תחילה ואין בו כדי להחמיץ. א"כ כבר נתבטל וע"כ אינו חוזר וניעור. והירושלמי איפשר דאזיל לשיטתי' דס"ל (ספ"ב דחלה) דטבל אינו בטל ברוב מדאורייתא כמו שביארתי והטעם כיון שיכול להיות היתר. וע"כ עדיף יותר ממין במינו וע"כ אפי' לרבנן נמי לא בטיל כיון דיש לו היתר א"כ דמי לגמרי לההיתר. וע"כ אינו בטל וא"כ היתר בהיתר נמי אינו בעל]:

אך באמת א"צ לכל זה דהא בש"ס דילן בע"ג (ד' ע"ג) נמי אמרינן א"ל ר' ירמי' לר' זירא לימא חזקי' ור' יוחנן בפלוגתא דר"א ורבנן קא מיפלגי דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפל לתוך העיסה ולא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחימצו ר"א אמר אחר אחרון אני בא וחכ"א בין שנפל איסור בתחילה בין שנפל איסור לבסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ ופירש"י ר' ירמי' לא קים לי' בטעמייהו וסבר דטעמא דחזקי' משום דאחר אחרון אני בא כר"א הילכך נפל יי"נ בסוף אסור נפל כשר בסוף מותר כו'].

וע"ז אמר בירושלמי א"ר ירמי' חומר הוא בייי"נ. ר' יוסי בעי אם חומר הוא בייי"נ אפי' נפל היתר בסוף יהא אסור. אמר ר' יסא בשם ר' יוחנן כוס שמזגו מאיסור ומהיתר את רואה את ההיתר כאלו אינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר אמר ר' הושעי' והוא שנפל ההיתר בסוף ר' אמי בשם ר' יוחנן לא שני' בין שנפל איסור בתחילה והיתר בסוף להיתר בתחילה ואפי' איסור לבסוף אפי' מים ויין אפי' נמזג כל צורכו מן ההיתר את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר:

ונראה לי לבאר דמשני דס"ל לחזקי' דחומר הוא בייי"נ דבאמת בכל האיסורים אמרינן דאם נתערב מין במינו ובשאינו מינו אמרינן רואין את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. וכמו דאמרינן במנחות (ד' כ"ג) ובחולין (ד' ק"ז וד' ק"ח) אך זהו דווקא בשאר איסורין. אבל בייי"נ חומר הוא בייי"נ. והטעם דחזקי' סובר דהטעם דאמרינן רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. היינו אי אמרינן דהביטול הוא כמאן דליתא דמי וכמו דאמרינן בבכורות (ד' כ"ג) ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא: והיינו אי אמרינן דאע"ג דנתבטל כמאן דאיתא

דמי. וע"כ הא דאמרינן רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו היינו ג"כ אי אמרינן דמכיון שנתבטל הוי כמאן דליתא. וע"כ אעפ"י שבמינו הוא במשהו. אעפ"כ כיון שנתבטל והוי כמאן דליתא א"כ איך נאמר דבמינו במשהו. דהא הוי כאלו אפי' משהו אינו. אבל אי אמרינן דכל הביטולים לא הוי כמו דליתא במציאות כלל. וע"כ לא אמרינן רואין את מינו כאילו אינו. ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהא מ"מ ישנו במציאות. ואע"ג שנתבטל בשאינו מינו אעפ"כ אוסר במינו במשהו. וע"כ ס"ל לחזקי' דאם נפל איסור בסוף אסור ולא אמרינן לענין יי"נ רואין את מינו כאלו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. דכיון דלענין יי"נ לא אמרינן דהביטול הוי כמאן דליתא. א"כ איך נאמר רואין דכיון דישנו לאותו משהו במציאות. א"כ אוסר במינו. וע"כ ס"ל לחזקי' דבייי"נ לא אמרינן רואין:

וע"ז אומר ר' יוסי בעי אם חומר הוא בייי"נ אפי' נפל היתר בסוף יהא אסור (פי' דאי אמרינן דחומר הוא בייי"נ וע"כ אמרינן דאע"ג דנתבטל אעפ"כ הוי כמאן דאיתא וע"כ לא אמרינן רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהא מ"מ כמאן דאיתא דמי. וע"כ אוסר במינו. ע"ז אומר אם חומר הוא בייי"נ אפי' נפל היתר בסוף יהא אסור (פי' א"כ אפי' נפל היתר בסוף יהא אסור דהא דאמרינן דאינו חוזר וניעור תלוי בזה. דאי אמרינן דכמאן דאיתא דמי ע"כ חוזר וניעור וכמו דאמרינן בבכורות (ד' כ"ב) יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא. א"ל אביי וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה. א"ל ואת לא תסברא והתנן סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים כו' ותני עלה אותו חולין לר"א מה תהא עליהן כו' ואמר עולא מה טעם גזירה שמא יביא קב חולין ממקום אחר וקב ועוד ממין זה סבר אבטלינהו ברובא וכיון דאיכא האי משהו מצא מין את מינו וניעור. א"ל אם טומאה עוררת טומאה טהרה עוררת טומאה כו' איתיבי' אפר כשר שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא. ואי רובה אפר מקלה הוא לא מטמא. ואי אמרת טומאה כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא כו'):

וע"כ אמר ר' יוסי דלחזקי' דס"ל דחומר הוא בייי"נ (פי' דאמרינן דכמאן דאיתא דמי וא"כ כיון דאמרינן דכמאן דאיתא דמי א"כ חוזר וניעור וא"כ אפילו נפל היתר בסוף יהא אסור דכל הטעם דנפל היתר בסוף יהא מותר משום שכבר נתבטל האיסור ואינו חוזר וניעור וזהו דווקא אי אמרינן דכמאן דליתא דמי אבל כיון שאומר דחומר בייי"נ ואמרינן דכמאן דאיתא דמי א"כ אפילו נפל היתר בסוף יהא אסור דכיון דלא אמרינן רואין את מינו כמי שאינו כו' משום דישנו להאיסור וא"כ אפילו נפל היתר בסוף יהא אסור דהא צריך לומר מצא מין את מינו וניעור. אך זה מקשה ר' יוסי דס"ל דאי אמרינן כמאן דאיתא דמי

ע"כ צריך לומר דחוזר וניעור אפילו אם נפל היתר בסוף אבל אי אמרינן דהא דאמרינן דכמאן דאיתא דמי זהו דווקא לענין דטומאהמעוררת טומאה אבל לא לענין דטהרה מעוררת טומאה. ועיין תוספות בכורות (ד' כ"ג) בד"ה ואי כו' וכן ביארתי בירושלמי (פ"ה דתרומות) דהא דאמרינן שם ר' בא ב"ר ממל בעי ולית הדא פליגא על ריב"ב דאמר נבילה בטילה בשחוטה כו' עיי"ש שהארכתי בזה דהירושלמי ס"ל דכמאן דאיתא דמי לענין דטומאה מעוררת טומאה ולא דטהרה מעוררת טומאה:

ובזה יתבאר הירושלמי לעיל (פ"ב דערלה) גריסין שנתבשלו עם עדשים של חולין ואין בהן בנותן טעם ריבה עליהן גריסין של חולין מין מעורר את מינו לאסור לא תהא גדולה מיי"נ כמה דתימר ביי"נ את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר (פי' אע"ג דלקמן פליגי בזה חזקי' ור' יוחנן דחזקי' ס"ל דלא אמרינן ביי"נ רואין משום דחומר הוא ביי"נ אך זהו דווקא אם נפלו בבת אחת אבל אם נפל תחילה האיסור כבר נתבטל ולא אמרינן חוזר וניעור אפילו ביי"נ וא"כ בגריסין שנתבשלו עם עדשים של חולין ואין בהן בנ"ט איך נאמר ריבה עליהן גריסין של חולין מין מעורר את מינו לאסור הא אפילו ביי"נ אמרינן לכ"ע אפילו לחזקי' דרואין את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר) וע"ז אומר הדא אמרה ריבה עליהן גריסין של תרומה מותר (והוא ט"ס וצ"ל אסור) פי' דאי נפל איסור לבסוף בודאי אמרינן דמין מעורר את מינו לאסור וכמו שביארתי דטומאה מעוררת טומאה:

ובזה יתבאר הא דאמרינן (שם) בירושלמי ר' יוסי בשם ר' יוחנן כוס שמזגו מאיסור ומהיתר את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר אמר ר' הושעי' והוא שנפל היתר בסוף ר' אמי בשם ר' יוחנן לא שני' בין שנפל איסור בתחילה והיתר בסוף להיתר בתחילה ואיסור בסוף אפילו מים ויין ואפילו נמזג כל צרכו מן ההיתר את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסר אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר (פי' אפילו נמזג כל צרכו מן המים וא"כ בטל המים לגבי היין והוי חמרא מזיגא כמו דאמרינן בריש מכות (ד' ג') אעפ"כ אמרינן דהיין בטל לגבי המים):

ובמה שביארתי בזה יתבאר הירושלמי שם אמר ר' זעירא הדא דאת אמר וכולה תניין האיך עבידא ועיי"ש בהמפרש מהרא"פ והפ"מ פירש בע"ג דהגירסא הדא למעלה את אמרת וכולה תניין האיך עבידא פי' הפ"מ דכל מה שנאמר למעלה וכולה תניין ששנו אליבא דר' יוחנן האיך עבידא ומשום דכל הני אמוראי שנו מילתא דרואין אליבא דר' יוחנן בסתמא ולא פירשו דבריהם לפיכך שאל ר' זירא לפרוש מילתי' דר' יוסי ב"ר בון:

ולי נראה שאיפשר להגיה בירושלמי וכולה יין האיך עבידא פי' שכמו שפירשו תחילה דפלוגתא דחזקי' ור' יוחנן היינו דווקא שהיה הפסק בין היין והמים אלא שהפלוגתא דלחזקי' דווקא אם נפל יין איסור תחילה במים וא"כ נתבטל היין במים ע"כ מותר אבל אם נפל יין איסור לבסוף ע"כ אסור דהיתירא לא בטיל ור' יוחנן אמר דאפי' נפל איסור בסוף נמי מותר. אבל כל זה מיירי שהי' הפסק המים בין יין של איסור ליין של היתר [וזהו כפירוש רש"י בע"ג (ד' ע"ג) עיין שם] אבל אם היה כולה יין וא"כ כבר נאסר היין אי אמרינן דאם נפל אח"כ מים רואין את מינו כאלו אינו וזהו כפירוש התוספות (שם) בד"ה חזקי' אמר כו' לכן נ"ל הגדילו המים באיסור כלומר בשעה שנפלו המים לבור היה כבר מעורב הי"נ ביין של היתר אסור דלא אמר רואין את ההיתר כאלו אינו כו' כיון שכבר נאסר כו' עיי"ש] וע"ז אמר ר' זעירא הדא דאת אמר פי' שזהו כמו שאומר דהפלוגתא היא שלא היה כולה יין בלא מים. וכולה יין האיך עבידא ש שאם היה כולה יין בלא הפסק מים א"כ כבר נאסר אי אמרינן רואין את מינו כאלו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו).

וע"ז אומר ר' יוסי ב"ר בון ר' אבהו בשם ר' יוחנן צלוחית של יי"נ שנפלה לתוך החבית של יין וחזרה ונפלה לתוך הבור של מים את רואה את ההיתר כמי שאינו אותו האיסור אם יש בו בנ"ט אסור ואם לאו מותר אלמא דאפילו כשהיה כולה יין ואח"כ נפלו המים אמרינן נמי רואין וכמו שביארתי שזהו כפי' התוספות] והא דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אע"ג דלכאורה משמע מהירושלמי דרבי סובר דאפילו בשאר איסורים חנ"נ וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דערלה) גריסין של תרומה שנפלו עם עדשים של חולין ויש בהם בנ"ט ריבה עליהן עדשים של חולין מותר עד כמה ירבה דרבי ור' ישמעאל בר יוסי על דעתי' דרבי דו אמר עד שירבה על כולהון על דעתי' דר"י בר"י דו אמר עד שירבה על הנופלין כו' אעפ"כ לא אמרינן הכא חנ"נ וכמו שכתב הרא"ש בע"ג (ד' ע"ג ושם) דהטעם הוא משום שלא נפל מן יין האיסור כדי נתינת טעם בהיתר אלא במשהו נאסר וכל דבר שנאסר במשהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה כו' עיין שם:

וא"כ כיון שביארתי דחזקי' ס"ל דחומר הוא ביי"נ ולא אמרינן דהאיסור כמאן דליתא דמי וע"כ אומר חזקי' אמר הדא דתימר במקום שאין המים נמכרים במדה אבל במקום שהמים נמכרים במדה כיין ביין הן דהא מ"מ מתהנה מאותם המים ואעפ"י דהוי מין בשאינו מינו וא"כ כיון שבטל לגבי הטעם אעפ"כ לענין הנאה לא בטיל דחומר הוא ביי"נ דאמרינן דכמאן דאיתא דמי'. וע"כ מביא אח"כ חזקי' אמר כוס שמזגו מאיסור ומהיתר והוא משום דחזקי' אזיל לטעמי' דס"ל אח"כ דמשום דחומר הוא ביי"נ ע"כ אמרינן

דכמאן דאיתא דמי' וע"כ אעפ"י דבכל איסורי הנאה אמרינן דבטיל אפי' לענין הנאה היינו משום דאמרינן דכמאן דליתא דמי' וע"כ בטל לענין הנאה ג"כ וכמו שביארתי על הירושלמי (פ"ה דע"ג ה' י"ב) ריב"ח בעי איסורי הנאה מהו שיבטלו בצירוף כו' התיב ר' יעקב קומי ר' יסא והתנן האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד ידלק הבגד כו' אלמא דווקא מלא הסיט בלא"ה בטיל אפי' לענין הנאה ג"כ זהו דווקא בשאר איסורים דאמרינן דכמאן דליתא דמי' אבל לענין יי"נ דס"ל לחזקי' דחומר הוא ביי"נ וע"כ אם המים נמכרים במדה אסור דהא מתהנה וכל זה הוא לחזקי' אבל לר' יוחנן וכן לשיטת הש"ס דילן בע"ג (ד' ע"ג) דס"ל דאפי' ביי"נ אמרינן רואין את מינו כאלו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אלמא דאפי' לענין יי"נ אמרינן דכיון דבטל כמאן דליתא דמי' וע"כ אינו אוסר מינו וע"כ מים ביין או יין במים אם אין בהם בנ"ט אמרינן נמי דכיון דנתבטל הוי כמאן דליתא וע"כ מותר בהנאה ועל כן. לא הביאוהו הפוסקים ודוק:

ובזה יתבאר הירושלמי (פ"י דכתובות ה"ז) כתב לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אמר ר' יוחנן נראים דברים בלשון מתנה זכה בלשון ירושה לא זכה אמר ר' פנחס אתא עובדא קומי ר' ירמי' מכיון דר' אלעזר אמר אולפן ור' יוחנן אמר נראין הלכה כר"א אמר שמואל ולא ר' מאיר אמרה ואין נראית שמא כלום היא ולא כן אמר ר' יסא בשם ר' יוחנן צמר בכור שטרפו בטל ברוב ואייתי ר' חייא ציפוראה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הודו אילולי דאמר ר' יסא ולא מתניתא היא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד משער נזיר מפטר חמור בשק ידלק השק כו' ופי' הפ"מ ולא ר' מאיר אמרה ואין נראית שמא כלום היא פי' כיון דר"מ קאמר דלשון מתנה לזה מהני לזה וכמו דאמרינן בב"ב (ד' קכ"ט) אמר ר"ש מנא אמינא לה דתני האומר תנו שקל לבני בשבת וראוים ליתן להם סלע נותן להם סלע ואם אמר אל תתנו כו' ואם מתו ירשו אחרים תחתיהן בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל והא הכא דכשתי שדות ושני בני אדם דמי כו' וכן מקשה בירושלמי דא"כ מוכח מדר"מ דלשון מתנה של זה מהני ללשון ירושה של זה:

וע"ז מביא ראי' מהא דלא כן אמר ר' יסא בשם ר' יוחנן צמר בכור שטרפו בטל ברוב. ואייתי ר' חייא ציפוראה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הודו אילולי דאמר ר' יסא ולא מתניתא היא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד כו' ופי' הפ"מ שלא הודה לי' ר' אימי להיתר משום מתניתין דהאורג מלא הסיט וכמו שנדחה התם הא דר' יוחנן מחמת ר"מ והכא נמי נדחה דברי ר' יוחנן מחמת הא דר' מאיר:

והוא תמוה דמה לי להביא ראי' להקשות על הא דר' יוחנן מר' מאיר ועיין תוס' כתובות (ד' ח') ע"כ נראה לי שמביא ראי' ע"ז המקשה על הא דר' יוחנן דאמר דלשון מתנה לזה לא מהני לזה וע"ז מקשה מר' יוחנן דאם אמר תנו שקל לבני כו' דאם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיהם דבריו קיימים אלמא דמהני לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה ולכאורה הא ר"מ יחידאה הוא ורבנן פליגי עלי' אך הא דרבנן פליגי עלי' משום דס"ל דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת. אבל בזה דאמר דלשון מתנה של זה מהני ללשון ירושה של זה בזה לא פליגי. וע"כ הלכה כר"מ בזה ואיתותב דברי ר' יוחנן:

וע"ז מביא ראי' מהא דאמר ר' יוחנן צמר בכור שטרפו בטל ברוב. ואייתי ר' חייא ציפוראה קומי ר' אימי ליטרא בשמונה ולא הודו אילולי דאמר ר' יסא ולא מתניתא היא כו' הנה יש שם ט"ס וצ"ל כמו דאיתא בירושלמי הכא ולא הודו אילולי דאמר ר' יסא ולא מתניתא היא כו' (פי' שלא הודו לר' יוחנן דצמר בכור שטרפו בטל ברוב. עד דאמר ר' יוסי ולא מתניתא היא דתנן האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד. וא"כ דווקא באורג מלא הסיט דהוי דבר חשוב אבל בצמר בטל ברוב וע"כ סמכו על זה להביא מר"מ דצמר בכור שטרפי בטל ברוב ואע"ג דההיא מתניתין אתי' כר' מאיר דאמרינן בירושלמי הכא מאן תנא סיט ר"מ ברם כרבנן הוא סיט הוא פחות מסיט דהא רבנן פליגי עלי' ואמרי דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ואפ"ה כיון דבזה לא פליגי על ר"מ מביאין ראי' מזה דצמר בכור שטרפו בטל ברוב רבנן לא פליגי עלי' אלא דאפי' סיט נמי בטיל משום דאינו מקדש אלא ששה דברים בלבד. וא"כ הכא נמי אע"ג דרבנן פליגי עלי' דר"מ אעפ"כ בזה דמוכח דר"מ סובר דלשון מתנה של זה מהני לזה בזה לא פליגי. וא"כ הלכה כר"א ולא כר' יוחנן ואפי' אמר בפירוש אינן נראין עכ"ז מוכח מר"מ דמהני לשון מתנה של זה ללשון ירושה של זה דרבנן לא פליגי עלי' בזה ודוק:

קטע ה

שם הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו ר"מ אומר ידלק כל הבגד וחכ"א יעלו בא' ומאתים כו' ר' יוסי בשם ר' יוחנן הדא דתימר בקדשי' שיש להם מתירין אבל בקדשים שאין להם מתירין צריכים סיט התיב ר' יוסי והא מתניתא פליגא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד ובכור לאו כקדשים שיש להם מתירין וכו':

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה שהמפרש מהרא"פ פי' דהא יש לו מתירין ע"י זריקה והקרבת אימורים לכהנים ע"ש. והוא תמוה דר' יוסי מקשה והא מתניתא פליגא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד ובכור לאו כקדשים שיש להם מתירין וזה

הקושי' אינה רק לעקבי' בן מהללאל בבכורות (דף כ"ה) אבל חכמים סוברים דצמר בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו דאסור וא"כ לא הוה דשיל"מ וכמו שכתב המפרש מהרא"פ ואין תירוץ לקושי' דלא חש לה דהכא אין לו מתירין דהכא ע"כ מיירי בשער הנתלש בעודו חי ואז אף לכהנים אסור שער הנתלש שאין ניתר אלא מה שלא נתלש בעודו חי כדאיתא בבכורות ובפ"ק דעדיות בפלוגתא דעקבי' וחכמים בשער בעל מום שנתלש ואח"כ שחטו והוא אסור לעולם עכ"ל ועי' בבכורות (ד' כ"ו) אמר ר"נ הלכה כר"י כו':

ע"כ נראה לי דאיפשר לומר דהירושלמי ס"ל דבכור תם צמרו אסור מדאורייתא וכן משמע מפירש"י שהביאו התוס' בבכורות (דף כו') בד"ה התולש צמר מעולה תמימה וכתבו שיש פירוש מרש"י שכתוב בהם שהוממה ואח"כ נפדית ושחטה כו' משמע דאי לא נפדית אסור מדאורייתא וע"כ הוה יש לו מתירין ע"י שישחטנו ויזרקנו והזריקה מתרת את העור וכמו שהביאו התוס' בזבחים (דף פ"ו) מעצמות שפרשו לפני זריקה דהזריקה מתרת ואע"ג דאח"כ אסור מדרבנן משום קנסא אעפ"כ הוי כמו חמץ שכתבו הפוסקים דהוה דשיל"מ לאחר הפסח ואע"ג דאח"כ אסור מדרבנן משום גזירה שמא ישהה אעפ"כ הוי דשיל"מ:

ועוד דלשיטת הירושלמי כ"ע מודו בזה וכמו שביארתי כמה פעמים דר"י ס"ל (ס' פ"ג) דחלה דאין הטבל בטל ברוב מדאורייתא משום דהוה כמין במינו כיון שיכול לבוא לידי היתר כמו שביארתי שם בארוכה וא"כ הוה בודאי דשיל"מ מדאורייתא לדרבנן דבשלמא לשיטת הש"ס דילן דהא דשיל"מ לא בטיל הוא מדרבנן ע"כ איפשר לומר כיון דסוף כל סוף אסור מדרבנן לא הוי דשיל"מ אבל לשיטת הירושלמי דהא דשיל"מ לא בטל הוי מדאורייתא משום דהוי מין במינו וא"כ אעפ"י שאסור אח"כ מדרבנן אעפ"כ הוי דשיל"מ דאיך נאמר דמשום שאסור מדרבנן לא הוי דשיל"מ מדאורייתא וע"כ איפשר לומר דאפי' הוי ספק דילמא ימות הבכור ולא יהי' מותר והפוסקים כתבו דדשיל"מ לא הוי אלא אם המתיר בודאי עתיד לבוא כמו דאיתא בש"ע (ס' ק"א) זה אינו דזהו דווקא לשיטת הש"ס דילן דהטעם הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וא"כ כיון שאין המתיר בודאי עתיד לבוא א"כ איך יהי' אסור בזה שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו. בהיתר אבל לשיטת הירושלמי שהוא אסור מדאורייתא משום דהוה כמו מין במינו ע"כ אין נ"מ בין אם המתיר עתיד לבוא בודאי דמ"מ אסור כיון שיכול לבוא לידי היתר ובזה יתיישב מה דאיתא בירושלמי (פ"ו דנדרים ה"ד) אלו נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין אי כדבר שאי, לו מתירין ופשיט שם מהקדש דהוה דבר שאין לו

מתירין כמו שביארתי במ"א ולא מחלק כמו שמחלק בש"ס דילן בין מצוה לאתשולי לשאין מצוה לאתשולי בנדרים (דף נ"ט) דלשיטת הש"ס דילן דהטעם הוא משום שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ע"כ כיון שאינו מצוה א"כ אינו עומד לכך בודאי ע"כ לא הוה דשיל"מ משא"כ לשיטת הירושלמי דכיון שאיפשר שיש לו היתר ע"כ הוי מין במינו א"כ כיון שיכול לבוא לידי היתר הוי דשיל"מ ודוק]:

ולפי זה צריך לומר דהירושלמי ס"ל דצמר של בכור תם אסור מדאורייתא ולא כמו שכתבו התוס' בבכורות (דף כ"ה) בד"ה שער כו' ואפי' בעולה תמימה לא מיתסרא הגיזה אלא מדרבנן כדמוכח לקמן גבי תולש צמר מעולה תמימה [ועיין במ"ל ברמב"ם (פ"א מה' מעילה ה"י) שכתב ואפי' בתמימה ואפי' תלש בידו לא אסור מן התורה כי אם מדרבנן כ"כ התוס' פ"ב דחולין (ד' ל"ו) ובבכורות (ד' כ"ה) עכ"ל והירושלמי ס"ל דצמר של בכור תם אסור מדאורייתא וע"כ הוי דשיל"מ עד הזריקה אעפ"י דאח"כ אסור מדרבנן אעפ"כ הוי דשיל"מ כמו שביארתי ובירושלמי שאחר זה יתבאר עוד בזה:

קטע 1

עוד בירושלמי שם אית דתני לה בשם ר"מ ואית דלא תני לה בשם ר"מ מאן דתני לה בשם ר"מ אית לי' עשרה דברים מקדשים מאן דלא תני לה בשם ר"מ מנן אית לי' עשרה דברים מקדשים ר"מ כר"ע דאמר אף ככרות של בעה"ב:

והנה המפרש מהרא"פ פירש אית דתני לה בשם ר"מ דבמוקדשים אוסר בכל שהוא מאן דתני לה כו' עשרה דברים מקדשים א' בגד שצבעו בקליפי ערלה ב' האורג מלא הסיט וכן בכור כו' חדא מילתא היא ובמוקדשים כל שהוא ד' חבילי תלתן וששה דברים דלקמן בפירקין הרי עשרה וע"ז אומר מאן דלא תני לה בשם ר"מ מנן אית לי' עשרה דברים מקדשים. כיון דר"מ אינו סובר דבמוקדשים מקדשים כל שהם וע"ז אומר שסובר ר"מ כר"ע דאמר אף ככרות של בעה"ב:

והנה לכאורה אינו מובן דמה שייך הא דמוקדשים מקדשי' כל שהם דהטעם הוא לר' יוחנן מחמת דהוה דבר שיש לו מתירין להני עשרה דברים דהטעם משום דחשוב כמו את שדרכו למנות וכמו דאמרינן לקמן בירושלמי חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשים וחרנא אמר כל הדברי' מקדשים (פי' כמו דאמרינן ביבמות (דף פ"א) ר' יוחנן סבר את שדרכו למנות שנינו. ור"ש בן לקיש סבר כל שדרכו למנות שנינו:

אך המפרש מהרא"פ שגה בזה דהא התוס' כתבו ביבמו' (שם) בד"ה ר' יוחנן אמר את שדרכו למנות שנינו ובירושלמי משמע דלא הוי אלא עשרה דברים את שדרכו ונראה דהיינו אותן ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי ד' ובגד שצבעו בקליפי ערלה

ונתערבה באחרים וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ותרי מילי חשיבי הרי ט' ואורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד עשרה ואית דחשיב ככרות של בעה"ב בעשירית וא"כ אין הא דמוקדשים אוסר בכל שהוא במנין עשרה דברים:

אך אעפ"כ צריך להבין. דא"כ מ"ט דלא תני לה בשם ר"מ להא דהאורג מלא הסיט מצמר הבכור ואי משום דס"ל דמלא הסיט לא הוי את שדרכו למנות ולא הוי רק כל שדרכו למנות. אם כן תקשה דהא לפי מה שכתבו התוס' דבגד שצבעו בקליפי ערלה. והצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד הוי ב' דברים וא"כ כיון דס"ל למאן דלא תני לה בשם ר"מ דמלא הסיט אינו חשוב את שדרכו למנות רק כל שדרכו למנות א"כ חסר לה עוד מהני עשרה דברים הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד דא"כ לא חשיב לה את שדרכו למנות [וא"כ מוכרחין אנו לומר דלענין צביעה הוי מלא הסיט את שדרכו למנות אבל לענין אריגה לא הוי חשוב כמו את שדרכו למנות. ואי משום דכחדא חשיב לי' א"כ לא הוי עשרה דברים אעפ"כ מ"ט לא תני לה בשם ר"מ:

ע"כ נראה לי לבאר דלכאורה קשה טל הא דאמר לעיל ר' יוסי והא מתניתא פליגא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד ובכור לאו כמוקדשים שיש להם מתירין הוא. וכמו שביארתי דגיזת הבכור אסור מחיים משום ולא תגוז דאפי' הגיזה עצמה אסורה. וא"כ הוי דבר שיש לו מתירין דמאי מקשה דילמא באמת מיירי בבכור בעל מום לאחר שנשחט ואינו אסור רק משום גזירה שמא ישהה וא"כ לא הוי דשיל"מ:

ע"כ נראה לי דהירושלמי סובר דא"כ לא הוה אמרינן דמלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד כיון שהוא מדרבנן צריך שיהא בטל. וס"ל דאפי' באת שדרכו למנות נמי בדרבנן בטל. דלא מצינו אפי' באת שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטל. וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וכן חבילי תלתן של כלאי הכרם היינו משום דסובר דלא בטלה קדושת הארץ והא דחולק בליטרא קציעות הוא משום דהוי כל שדרכו למנות ועוד דתרומה הוי דרבנן אפי' לא בטלה קדושת הארץ וכמו שביארתי רפ"ו דשביעית ועיין תוס' יבמות (דף פ"א) ד"ה מאי כו' וצ"ע ודוק. רק ר' יהודא ס"ל דכל דבר שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטיל וכמו דאמרינן בביצה (ד' ג') אמר ר"פ האי תנא תנא דליטרא קציעות הוא דאמר כל דבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל וכש"כ בדאורייתא אבל במלא הסיט דאתי אליבא דר"מ כמו דאמרינן בירושלמי (שם) מאן תנא סיט ר"מ ברם כרבנן הוא סיט הוא פחות מסיט:

וא"כ כיון דאתי כר"מ ולא מצינו דיהא ס"ל דאפי' בדרבנן לא בטיל אך כל זה הוא אי אמרינן כמו דאיתא בש"ס דילן (שם) דתנן ליטרא קציעות שדרסה בעיגול ואינו יודע

באיזה עיגול דרסה עפ"י חבית ואינו יודע באיזה חבית דרסה כו' רבי מאיר אומר רבי אליעזר אומר רואין את העליונות כאלו הן פרודות כו' ר' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרין ר' יהודא אומר ר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו כו' וא"כ לפי שיטת הירושלמי (פ"ד דתרומות) ליטרא קציעות שדרסה עפ"י חבית ואינו יודע היכן דרסה ר"א אומר אם יש שם מאה ליטרין מעלה כו' ר' יהושע אומר אם יש שם מאה פומין מעלה ואם לאו הפומין אסורין והשולים מותרי' ד"ר יהודא ר"מ אומר ר"א אומר אם יש שם מאה פומין יעלה ואם לאו הפומין אסורים והשולים מותרים ר' יהושע אומר אפי' יש שם שלש מאות פומין לא תעלה כו' וא"כ לשיטת הירושלמי אדרבא ר"מ ס"ל דכל דבר שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטיל:

אך זה ניחא דהא אמרינן שם הדא מסייע לר' יוחנן דאמר תניין איך הדא מסייע לדברי ר"מ דאמר כל הדברים מקדשים הדא אמרה דלעת אפי' א' ממאה אוסר בה וכמו שביארתי שם דר' יוחנן אומר דתניין אינון דתנא דמתניתין ודאי לא סבר לה דר"מ ס"ל דכל שדרכו למנות אלא את שדרכו למנות דהא תנן (פי"ז דכלים) הרימון שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני ולמה הוזכרו רימוני באדן שיהי' מקדשים כל שהן כו' אלמא דר"מ סובר דאת שדרכו למנות (לפי גירסת התוס' בזבחים (דף ע"ב) דר' יהודא אומר לא הוזכרו רימוני באדן וחצירי גבע אלא שיהיו מתעשרין ודאי בכל מקום וא"כ סובר ר' יהודא דכל שדרכו למנות וע"כ אפי' סתם רימונים נמי הוי כל דבר שבמנין:

וע"כ כיון דבמתניתין תנן דר"מ סובר את שדרכו למנות א"כ פליגי ר"מ ור"י בהיפוך וכמו לפי הש"ס דילן א"כ לא מצינו שיהי' ר"מ סובר דאת שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטיל וכמו דאמרינן ביבמות (דף פ"א) א"ל ר' יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני שונה עיגול בעיגולים עולה כו' מי סברת כל שדרכו למנות שנינו את שדרכו למנות שנינו ועיין תוס' שם בד"ה מאי הוא כו':

וא"כ מוכח דמתניתין מיירי בבכור תם או בעל מום שלא נשחט עדיין דלאחר שחיטה היה בטל כיון דלא הוי רק דרבנן וע"כ פריך ר' יוסי לר' יוחנן שאומר דהא דמוקדשים הוא בכל שהוא משום דהוה דשיל"מ. וע"כ פריך מבכור דהא בכור הוי נמי כמוקדשים שיש להם מתירין דבודאי איירי קודם שחיטה. וע"ז אומר אית דתני לה בשם ר"מ ואית דלא תני לה בשם ר"מ ופי' ששונה כר' יהודא דס"ל דכל שדרכו למנות אפי' בדרבנן לא בטיל [וא"כ אפי' אם תאמר דכמלא הסיט הוי את שדרכו למנות אך כיון דס"ל לר' יהודא דכל שדרכו למנות מכש"כ דאית לי' את שדרכו למנות וזה בודאי דס"ל דאפי' בדרבנן לא בטיל. וא"כ מתורץ מה דפריך ר' יוסי מבכור דאיכא למימר דאיירי בבכור בעל מום

לאחר שנשחט ואע"ג דהוי דרבנן אעפ"כ לא בטיל ואם כן לא קשה מזה דהא לא הוי דשיל"מ כיון דמיירי לאחר שנשחט:

ולפי"ז איפשר לומר דמתרץ נמי בזה קושי' קמייתא: דאמרינן שם בירושלמי תמן תנינן אלו הן הנשרפין ותנינן אלו הן הנקברים הכא את אמר ישרפו והכא את אמר יקברו אמר ר' יוחנן כאן בשק כאן בשיער כו' אבל לפי מה דמתרץ כר' יהודא אתי שפיר דהא ר' יהודא אית לי' דאם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי וכמו דאמרינן בתמורה (דף ל"ד) ואם לאו אוקמה כר"י דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי

ובזה]

אפשר ליישב קצת דמאי שייך הא דר' יהודא להקושי' שהקשה הש"ס ולבטלינהו ברובא וכמו שנדחקו התוספות שם אך איפשר לומר דהקושי' הוא דליבטל שק ברובא אע"ג דהוי מלא הסיט ומלא הסיט הוא דבר חשוב. אך אפשר לומר דמקשה על צמר בכור וס"ל הש"ס לפי שיטת התוס' דלא הוי רק דרבנן אפילו קודם שנשחט [או לפי מה שביארתי קאי בשיטת הירושלמי דמחיים הוי דשיל"מ וא"כ מוכרחין אנו לומר דקאי לאחר שחיטה וע"כ פריך דליבטל שק ברובא כיון דהוי דרבנן וע"כ ניחא דאע"ג דסיט הוי דבר חשוב וכמו דתנן הצובע מלא הסיט בבגד ידלק הבגד אלא ודאי דבדאורייתא ניחא לי' רק דפריך על צמר בכור כיון דהוי דרבנן וע"כ משני בציפרתא דבציפרתא לא בטיל אפי' בדרבנן:

וע"ז אומר אח"כ אמר ר' ירמי' הא מני ר' יהודא היא דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי וא"כ כיון שמתורץקושי' הראשונה ממילא מתורצת קושיא השני' דפריך וליבטל שק ברובא דהא ר' יהודא ס"ל דכל שדרכו למנות אפילו בדרבנן לא בטיל וא"כ לא צריך לאוקמינהו בציפורתא וע"ז אמר לי' קשי' לשלפינהו ואת מוקמת לי' כר' יהודא דהמקשה הי' סבור שזה תירוץ על הא דמשני בציפרתא ועל הא דפריך ציפרתא לשלפינהו וע"ז אומר דלא קאי על זה דבאמת בציפורתא אם אפשר למשלפינהו צריך לשלפינהו אלא דאם אי אפשר לשלפינהו לא בטיל כיון דאתי כר' יהודא דאמר אם רצה להחמיר על עצמו לשרוף את הנקברין רשאי א"כ אתי נמי כר' יהודא דס"ל דכל דבר שדרכו למנות אפילו בדרבנן לא בטיל ומלא הסיט בודאי דלא גרע מכל דבר שדרכו למנות דס"ל לר' יהודא דאפילו בדרבנן לא בטיל.

והנה דברי התוספות צריך עיון שכתבו דאפילו בצמר של בכור תם נמי אינו אסור אלא מדרבנן דהא משמע בחולין (ד' קל"ה) קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה אפ"ה

פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא דאמר ר' יוסי כו' ופי' רש"י אפ"ה דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאיידי דקדושת הגוף חמירא פשטה בכל המחובר בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש כו' וא"כ משמע דהגיזה קדוש (ואין לומר דזה לא נאמר רק לענין דפשטה קדושה בכולה לענין הלאו דלא תגוז אבל לא דהגיזה עצמה קדושה ועוד דלפי הגירסא שם ברש"י בעבר וגזז א"כ כל הקושי' הוא רק לענין כיון דהגיזה קדוש א"כ איך שייך נתינה לכהן ועייש"ש במהרש"ל ובמהרש"א] ואיפשר לומר דסברת התוספות דבגיזה שייך כחישה כמו דאמר תחילה אי הכי קדשי מזבח נמי קדשי מזבח כחשי ופריך קדשי בדק הבית נמי ומשני דאמר חוץ מגיזה וכחישה וע"ז אומר אפ"ה פשטה קדושה בכולה והיינו על כחישה דזהו בגוף הקדשים אבל בגיזה דהוא חוץ לגופה לא אמרינן דפשטה הקדושה בכולה (ועיין בתמורה (ד' י"א) בעי מיני' מרבא הקדיש חד אבר מהו בגיזה ופי' רש"י בעבודה לא תיבעי לך דאסור דהא מכחיש לה משמע דרש"י סובר דבגיזה ליכא הכחשה] אך התוספות סברי דבגיזה איכא נמי כחישה וקושי' הגמרא קאי על כחישה:

והנה ראיתי למהריט"א (פ"ג דבכורות) שהביא תוספות שכתבו שיש לחלק בין אם קדוש בקדושת עצמו כגון בכור שזה אינו קדוש רק עצמות הבכור ולא על הגיזה שהיא חוץ מגופה משא"כ אם מקדיש אמרינן דפשטה קדושה בכולה והביא ראי' מהא דאמרינן דאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל וכתב על זה המהריט"א שחפש ולא מצא לא במעילה ולא בתוספתא כו' עיין שם ותמיהני עליו דהא זהו גמרא מפורשת בפסחים (ד' ל"ג) מר ברי' דרבא אמר הכי קאמר לא אם אמרת בשאר מצות שלא עשה בהם מתכוין כשאינו מתכוין כו' תאמר במעילה שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם בגיזי עולה שמעל. וא"כ מוכח בפירוש דבקדשים אם הקדישו הקדושה מתפשטת על הגיזה נמי:

אך לפי"ז קשי' דא"כ איך אמרינן בבכורות (ד' כ"ו) בעי ר' ינאי התולש צמר מעולה תמימה כו' אלא צמר שנתלש מעולה תמימה מהו. וא"כ כיון דאסור מחמת הקדש מאי קא מיבעי לי'. ע"כ צריך לתרץ כמו שתירצו התוס' דהזריקה מתרת כמו דאמרינן בזבחים (ד' פ"ו) בעצמות שפרשו לפני זריקה דהזריקה מתרת. וע"כ איפשר לומר דאפי' בבכור בעל מום או פסולי המוקדשים אסור משום ולא תגוז דאפי' הגיזה עצמה נמי קדוש והא דאמרינן התם דהטעם גזירה שמא ישהה היינו לאחר ששחטו דהשחיטה נמי מתרת מדאורייתא. אלא דאסור מדרבנן משום שמא ישהה [וכן כתב המהריט"א שם]:

ולפי"ז יתבאר הירושלמי שפיר דקאמר התיב ר' יוסי והא מתניתא פליגא האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד. ובכור לאו כמוקדשים שיש להם מתירים דבין בכור תם ובין בכור בעל מום יש להם מתירים בבכור תם הוא ע"י זריקה. ובבכור בעל מום ע"י שחיטה ודוק:

והכי משמע נמי מהא דאמרינן בחולין ש ל"ו) ומ"ש דם חללים דמכשיר דכתיב ודם חללים ישתה. דם שחיטה נמי כתיב על הארץ תשפכנו כמים ההוא למישרי דמן דפסולי המוקדשין בפטור קא אתי ס"ד הואיל ואסירא בגיזה ועבודה דמן ליבעי קבורה קא משמע לן. והקשו התוס' דהא גיזה עצמה מותרת כו' עיי"ש. אבל לפי מה שביארתי דגיזה עצמה אסורה קודם שחיטה ניחא שפיר ואע"ג דאחר שחיטה ודאי מותרת מדאורייתא הגיזה עצמה. אך איפשר לומר דמיירי דמקיז דם קודם שחיטה. וכמו דאמרינן בברכות (ד' ל"א) דאמר רב הונא א"ר זעירא המקיז דם בבהמת קדשים מעל (וכן כתב המהריט"א] אבל עכ"פ מוכח מזה דהגיזה עצמה אסורה. וכמו שמוכח מהירושלמי וכמו שביארתי ודוק:

הלכה ד

קטע ג

מתניתין מי שהי' לו חבילי תלתן של כלאי הכרם כו' שהי' ר"מ אומר את שדרכו להמנות מקדש וחכ"א אין מקדש אלא ששה דברים כו' ר' יוחנן ורשב"ל חד אמר דברי ר"מ עשרה דברים מקדשים וחרנא אמר דברי ר"מ כל הדברים מקדשים ר' יעקב בר אחא אמר שמועתא מתניתין פליגי על מ"ד דברי ר' מאיר עשרה דברים מקדשים דתנינן תמן אמר ר' יהודא לא הוזכרו רימוני באדן וחצירי גבע אלא שיהי' מתעשרין ודאי בכל מקום. (והוא ט"ס וצ"ל מתניתא פליגא על מ"ד דברי ר"מ כל הדברים מקדשים דתנינן תמן למה הוזכרו רימוני באדן אלא שיהי' מקדשים כל שהוא דברי ר' מאיר) וכן כתבו התוס' בזבחים (ד' ע"ב) שיש ט"ס בירושלמי] וע"ז אומר ושאר כל הרימונים אין דרכן להמנות. אלא רימוני בדן ע"י שהם חביבים דרכן להמנות ושאר כל הרימונים ע"י שאין חביבין אין דרכן להמנות:

והנה משמע מהירושלמי דסתם רימונים חשיבי בכל שדרכו. דאי לאו הכי מאי מקשה על מ"ד כל הדברים מקדשים דילמא סתם רימונים לא חשיבי כל שדרכו למנות כלל [אך איפשר לומר שע"ז משני ששאר רימונים לא חשיבי כלל. ולא הוי אפי' בכלל כל שדרכו להמנות]. והנה התוס' בזבחים שם הכריחו דר' יהודא ס"ל דכל הרימונים חשובים כל שדרכו דהא ר' יהודא סבר דליטרא קציעות לא בטלה בריש ביצה (ד' ד') וקתני לא

הוזכרו רימוני באדן לענין קידוש. אלמא כל הרימונים מקדשין ושוו לרימוני באדן דאי רימוני בינונים אין מקדשין א"כ הי' לו להזכירן לענין קידוש כמו לר' מאיר:

אך לפי מה שביארתי לעיל (רפ"ב דערלה) שיטת הירושלמי דר' יהודא ס"ל דכל שדרכו למנות בטיל ואדרבא ר"מ מחמיר טפי וס"ל לחד מ"ד דכל הדברים מקדשין וא"כ לכאורה תקשה דאמאי לא חשיב ר' יהודא רימוני באדן לענין קידוש. דהא בהני ששה דברים מודה ר' יהודא וכמו שביארתי (שם) דלשיטת הירושלמי הני חכמים הוי ר' יהודא אך כבר ביארתי הירושלמי דתניין אינון ותנא דמתניתין סובר דר"י מחמיר וסובר כל שדרכו למנות ע"כ לא חשיב רימוני באדן ועיין במה שביארתי לעיל בפ"ב דערלה תני פרוסה של לחם הפנים שנתערבה בחולין ועיין בתוס' דיבמות (ד' פ"ב) ד"ה דברי הכל כו' נראה לפרש דטעמא כו' ובחולין (ד' ש ד"ה שאני כו' ודוק ובמ"א יתבאר: